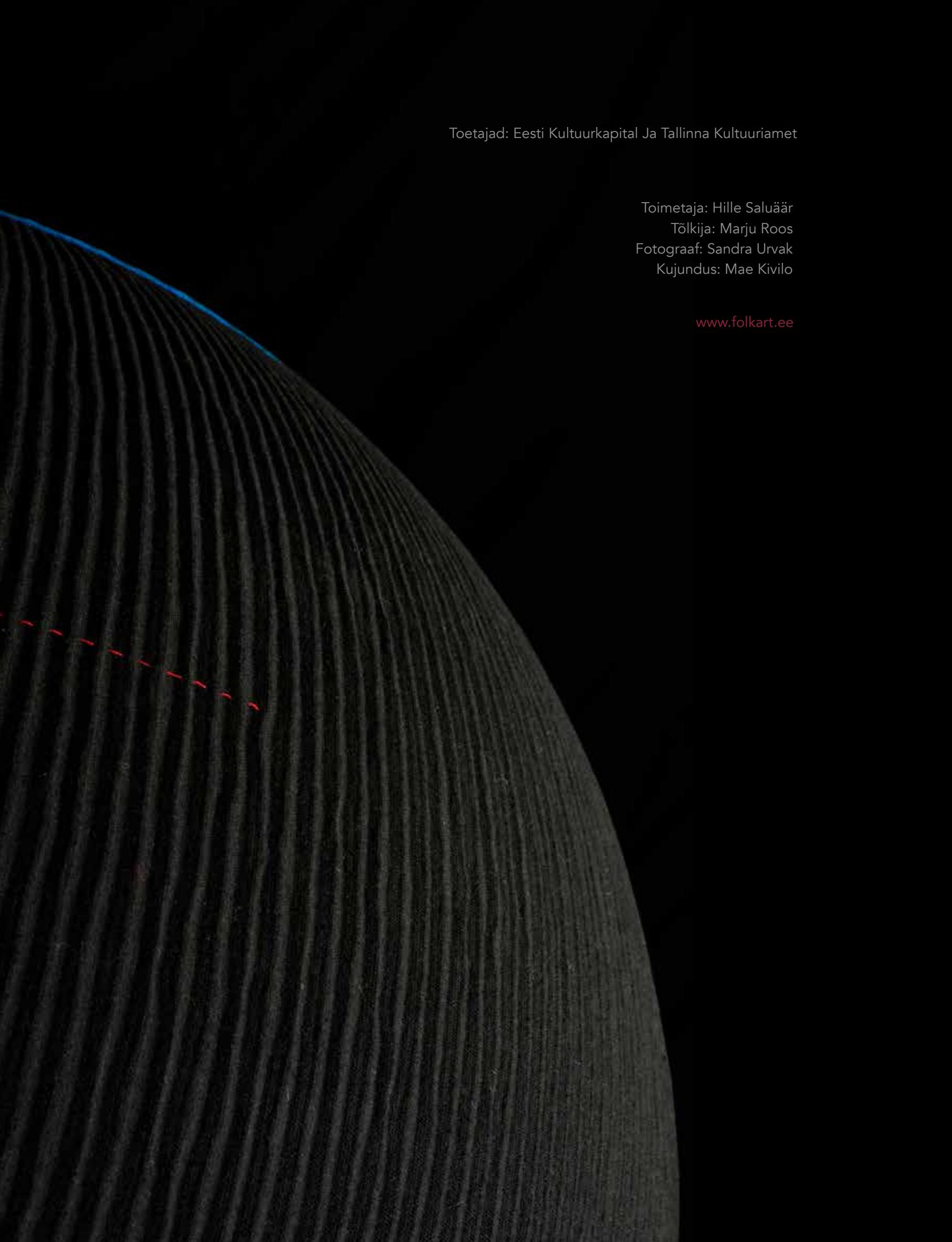

AJATUS
7.09-7.10 2018

Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit

Toetajad: Eesti Kultuurkapital Ja Tallinna Kultuuriamet

Toimetaja: Hille Saluääär

Tõlkija: Marju Roos

Fotograaf: Sandra Urvak

Kujundus: Mae Kivilo

www.folkart.ee

AJATUS
7.09-7.10 2018

Näitus PÄRITUD KIRJADEST ja RÜTMIDEST Püha Katariina kirikus Tallinnas

Mida tähendab meistrile AJATUS?

Sellele küsimusele otsime vastuseid käsitööliidu teema-aastat toetaval näitusel.

Anu Pink ütleb valminud näitusetööd tutvustades: „Me ei saa alles hoida ühtegi vana laulu, mida me kunagi ei laula, vaid ainult kuulame. Me ei saa alles hoida oma kirju, kui me neid ainult vaatame ja kunagi ei koo.“

Lidsed tehnikad, kohalikud materjalid, tunnustatud meistrid. Näitusel „Ajatus“ olemegi fookusesse tõstnud MEISTRI, tema oskused, teadmised, vilumuse. Käsitöötehnikate tundmine ja tunnetamine, kohaliku materjali värtustamine, oskuste alahoidmine ja edasiandmine – see on järjepidevuse märk käelise meisterlikkuse püsimisest.

Näituse idee sünnile ja teokssaamisele on kaasa aidanud meie head sõbrad, tublid meistrid. Teekond on olnud käänuline, aga põnev. Suur tänu, Kristina Rajando, Ave Matsin, Liis Luhamaa, Andres Rattasepp, Sigre Anderson!

Näituse kuraatorid Mae Kivilo ja Kaarel Kuusk on osalejatele esitanud keeruka väljakutse – kõik tööd on eksponeeritud suurtel keradel, et paremini esile tuua materjali ilu, tehnika omapära ja meistri käekirja. Suure täheparvena on tööd esitletud Katariina kiriku iidsete müüride vahel.

Fotograaf Sandra Urvak on jäädvustanud köigi meistrite tööd nende tavapärases töökeskkonnas. See on jälg, mis puudutab ja jäab.

Põnevat kulgemist ajatute tehnikate keskel!

What does TIMELESS mean to a handicraft master? This is the question we want to find an answer to with this exhibition.

Introducing her exhibition work, Anu Pink says: "We cannot preserve a song if we only listen to it and do not sing it.

We cannot preserve a pattern if we only look at it and do not knit it."

Ancient techniques, local materials, renowned masters. Our exhibition Timeless focuses on handicraft MASTERS, on their skills, knowledge, and proficiency. Knowing and perceiving handicraft techniques, valuing local materials, preserving and passing on skills are all sings of the persistence of manual mastery.

Good friends and excellent masters have contributed to the concept and realization of this exhibition. The road has been long and winding but interesting. Thank you, Kristina Rajando, Ave Matsin, Liis Luhamaa, Andres Rattasepp, Sigre Anderson!

The curators Mae Kivilo and Kaarel Kuusk have challenged the participants – all the works are exhibited on large spheres to highlight the beauty of materials, the characteristics of the technique and the master's style. The spheres are spread across the ancient St. Catherine's Church like a large constellation.

Photographer Sandra Urvak has captured all the masters' work in their usual environment. This is a touching trace that will persist.

I wish you a fascinating journey through the timeless techniques!

Liina Veskimägi-Iliste

Juhatuse esimees
Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit

Liina Veskimägi-Iliste

Chairwoman of the board
Estonian Folk Art and Craft Union

KATRIN KABUN

Lambavill on olnud üks põhilisi materjale, mis meie esivanematele riided selga andis ja millest valmisid majapidamises vajaminevad tekstiilid. Tänu villakiu vastupidavusele saame nautida suurt osa meie ainelisest kultuuripärandist: villaseid saanitekke, kirikindaid, vamsasid, troisid ja vatte.

Viimastel aastakümnetel on villa kasutamine oluliselt muutunud. Süntees- ja tehiskiudude kasutuselevööt ning lambakasvatuses toiminud muutuste töttu on villast saanud lambaliha tootmise körvalsaadus. Samal ajal on teadlased pingutanud, et villakiu häid omadusi üle kanda tehiskiule. Siiani pole õnnestunud, hoopis vastupidi: teaduskirjanduses on hakatud villakiudu nimetama looduslikuks körgtehnoloogiliseks kiuks. Taastumas on mõistmine selle loodusliku kiu väärustest. Võime täie õigusega nimetada lambavilla ajatuks materjaliks.

Kõik minu tööd katavad siilud on kootud Eesti maalamba värvimata lõngast. Peale loomuliku värvigamma iseloomustab maalammaste villa ka mitmekesine struktuur. Sellest saab nii imehmet peenvillast kui ka pealiskarva sisaldavat, väga vastupidavat lõnga. Võid Eesti maalamba villaga kaetud tööd õrnalt silitada, et tunda lõngade erinevust.

Sheep wool is one of the main materials that our ancestors used to make clothes and essential interior textiles. Owing to the resistant nature of the wool fibre, we can still enjoy a large amount of material cultural heritage: woollen lap robes, patterned mittens, different types of knitted jackets (*vamsad, troid, vativ*).

Over recent decades, using wool has changed significantly. In consequence of using synthetic and artificial fibers and changes in sheep farming, wool has become a sub-product of producing sheepmeat. At the same time, scientists have made efforts to transfer the good properties of wool onto artificial fibers – they have yet to succeed. On the contrary, in scientific literature wool is being called the natural high-tech fiber. People are learning again the value of this natural fibre. We have all the right to name sheep wool a timeless material.

I have used the undyed wool of Estonian native sheep to knit the gussets covering my work. In addition to a diverse natural colour palette, the combination of different structures is another characteristic of this type of wool. It can be used to make very fine yarn, as well as strong long-lasting yarn that contains top coat wool. Feel free to gently stroke the work to feel the different structures of wool.

katrinkabun@gmail.com
www.katrinkabun.com

JULIKA ROOS

Läheks maale ... Võtaks lambad ...

See unistus sai teoks ligi 14 aastat tagasi. Jaani talu karjamaadel kasvab värviliste villalammaste kari, nende hulgas põlised Eesti maalambad, arhailised Ahvenamaa lambad, Roots peenvillalambad ning kõikide nende ristandid. Nii rikkaliku villavaliku omanikuna oli pea võimatu mitte nakatuda ketramise pisikust. Käsitsi ketramine lummas sedavõrd, et tekkis soov järjest rohkem ja rohkem hea lõnga saladustesse pühenduda. Peale lambavilla huvitavad mind teisedki toredad kiud – olgu tegu siis koera-, küüliku-, alpaka- või mõne muu looma villaga.

Pean nauditavaks ja oluliseks kogu tegevust alates lambakasvatusest kuni valmis lõngani. Isetegemine võtab küll palju aega, kuid see on alati mõtestatud, sest side algallikatega ja osalemisse loomeprotsessis toob ellu rahulolu ja loob tasakaalu ümbritsevaga.

Ajast aega on inimene teinud käsitööd oma ümbruskonnast leiduvast materjalist. Soovin näidata Eestimaal elavatelt ja kasvatatavatelt loomadelt pärit villadest ja karvadest käsitsi kedratud lõngasid.

Let's move to the countryside... Perhaps get some sheep...

This dream of mine came true about 14 years ago. In the pastures of Jaani farm lives a herd of colourful wool sheep – Estonian native sheep, archaic Ålands sheep, Swedish finewool sheep and hybrids of all of them. As the owner of such an abundant choice of wool, it was almost impossible not get spellbound by spinning. Hand spinning fascinated me so much, that I wanted to get to know more and more secrets of good quality wool. In addition to sheep wool, I am interested in other nice fibers – dog and rabbit fur, alpaca or some other animal's wool.

I enjoy and value all the steps from raising sheep to finished yarn. Doing it by hand, takes a lot of time but the activity is always meaningful. The connection to the source and being part of the creative process provides gratification and establishes a balance with the surroundings.

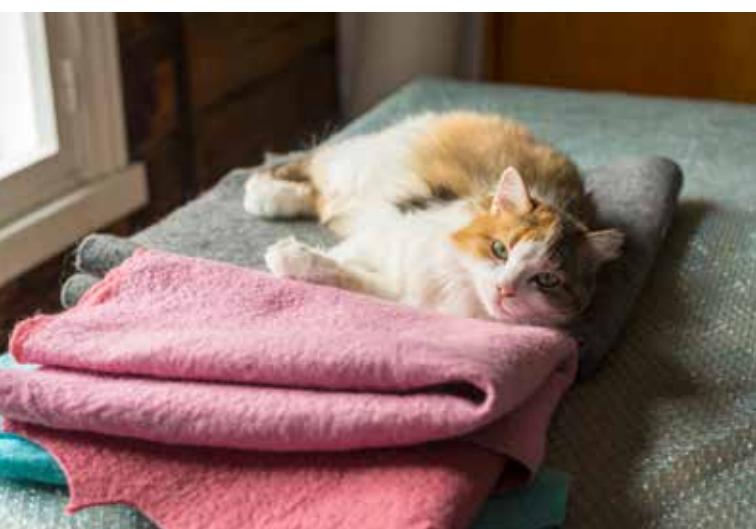
From time to time, people have used materials they find in their surroundings to do crafts. I wish to exhibit hand-spun yarns made of wool and hair gathered from animals living in Estonia.

Julika Roos
julikaroos@hotmail.com
@lammalinnasvillastudio
<http://vanadoskused.blogspot.com/>
FB: Lammas Linnas villastudio

MARELI RANNAP

Mandril tulnud hülgekütid asustasid Sõrve poolsaare kohale, kui see merest kerkis. Kuni 18. sajandini oli Sõrve omaette saar. Eraldatus ja saarele asustatud rootslaste mõju kujundas Sõrve rahvaröiva omanäoliseks ning tingis rahvariide kandmise traditsiooni säilimise veel 20. sajandi vahelusel.

Isased ehk mehed kandsid kõrge püstakraega särki. Krae otsad kinnitati kurgu alt 2-3 nööbiga ja peale seoti ruuduline rätik, et krae püsti seisaks. Püstkrae ise ilustati piluja lihtikanditega. Ajal, kus isased sellist särki kandsid, oli emastel ehk naistel samasuguse kraega särk tarvitusel. Nende omadel aga ei olnud nii palju kaunistusi. Ju ei jõutud talvega kahte töörohket särki valmistada.

(G. Ränk; katkend kogumispäevikust)

Meeste särgis noor neiu võis kuu paistel ning nõiasõnu lausudes saunaakent kaudu edasi-tagasi pugedes kindlasti ja kiiresti mehele saada.

(EKM E 30802 (32) < Jämaja khk, A. Kuldsaar (1897))

Lausuda tuli: „Paista, paista kuuke, kenaks minu näuke, kergita mind köige ette, vii mind küla poisi mötte!”

Minu näitusetöö on kummardus esiemade ees. Nad tegid rasket maatööd kivil Sõrve pinnal, kasvatasid lapsi ja hoidsid majapidamist korras, sel ajal kui mehed olid enamiku aastast merel. Naised hoidsid ja austasid oma mehi, tikkides pimedatel talveõhtutel neile peente pilutikanditega särgid.

Sõrve Peninsula became inhabited by seal hunters from the mainland as soon as it rose from the sea. Until the 18th century Sõrve was a separate island. Separation and the influence of the Swedes populating the island, fashioned the characteristics of Sõrve folk costume and preserved the custom of wearing folk costumes until the turn of the 20th century.

Males or men wore a shirt with a high stand-up collar. The collars were fastened under the chin with 2-3 buttons, a checkered kerchief was tied on top of it to keep the collar standing up. Drawn thread work and embroidery was used to embellish the collars. At the time, when the males wore this kind of shirts, the females or women wore a similar-collared shirt. Women's shirts were not as ornate. Probably embellishing two shirts was too much work for one winter.

(G. Ränk; extract from research journal)

A young maiden wearing a man's shirt and saying magic words in moonlight while crawling in and out of the sauna window would surely be quickly married.

(EKM E 30802 (32) < Jämaja parish, A. Kuldsaar (1897))

The words to say were: "Shine, Moon, shine, Make my face shine, Make me stand out among others, Make him think of me, not others!"

My work pays homage to my foremothers. They worked hard on the stony soil of Sõrve, raised children and kept the house, all while the men spent most of the year at sea. The women cared for and respected their husbands, hemming their shirts with fine drawn thread work embroidery on dark winter nights.

KRISTI JÕESTE

Oskused on ajatud – neid tekib ja kaob. Eriti muutuv on käeline meisterlikkus, mis aitab inimesel oma keha katta ja toita. Praegu oleme liigagi palju usaldanud masinatele ja lubanud kätel unustada. Õnneks esemed ei unusta, neisse on jäädvustuvad eelmised ajad mustrite, värvide, materjalide ja tehnikatena, mida mõni veel oskab lugeda ja mõista.

Ma ei ole väsinud imestamast, kui trehvan järjekordset töömahukat kindailudust muuseumis või kellegi pärandvara hulgas. Sageli on taoline käsitöö vajanud tänapäeva möttes ülikeerukaid kudumisvõtteid, peeneid lõngu ja vardaid, vahel osutub samaväärse saavutamine isegi võimatuks! Tuleb vaadata kinda peale ja sisse, tuleb olla materjali-, värv-, mustri- ja ajastutark, et kannatlikult kõiki oskusi appi võttes ja uusi juurde leitades pusida nii kaua, kuni meistriteos õnnestub.

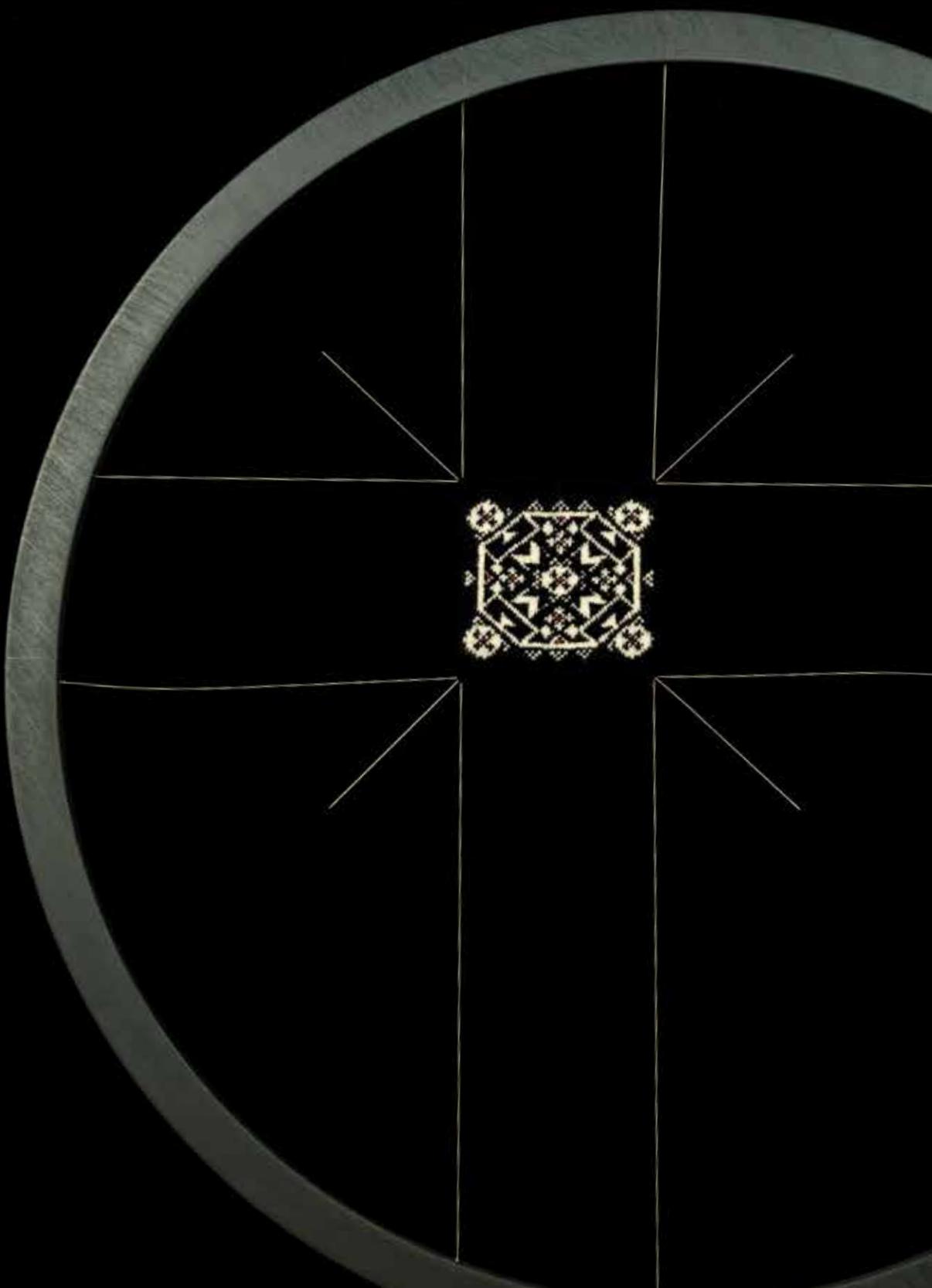
Vanade kinnaste pealt püüan aimata ja mõista kudumise kulgu ning seejärel sama tulemuseni jõuda. Kui kududa kinnast vanade tavade kohaselt – 1 mm varrastega ja nii, et kudumisringil on 200 silmust –, siis nõnda ma ei unusta. Ei unusta ka teised, kellele edasi õpetan. Nii tekivad taas uued esemed, mis ei unusta ja mida ei unustata. Side jäab.

Skills are timeless – they come and go. Manual skills, that allow people to cover and feed themselves, are particularly prone to change. These days, we have trusted machines with a lot of work and allowed our hands to forget. Fortunately, objects do not forget – they have recorded past times through patterns, colours, materials and techniques. There are people who still know how to read and understand these patterns.

I am always at awe, when I find another pair of beautiful labour-extensive gloves in a museum or among someone's inheritance. In today's context, this kind of handiwork often requires very complicated knitting techniques, extremely fine yarns and needles. Sometimes it is impossible to make an exact copy! I have to examine the gloves inside and out, I have to know about the materials, colours, patterns and ages. I have to patiently apply all my skills and may be even to invent new techniques, I have to push myself until I succeed in creating the masterpiece.

Looking at the gloves, I try to figure out the course of knitting to replicate the result. I will not forget if I knit in the traditional way – with 1 mm needles and with 200 stitches on one knitting round. The people I pass my knowledge onto will not forget either. This is how new objects that do not forget and that will not be forgotten, are made. The connection remains.

kristi.joeste@ut.ee
<https://kristijoeste.blogspot.com>

ALLIKI OIDEKIVI

Tikkimine on nagu ilus unenägu. Tühjale pinnale vaikselt ilmuvaltest pistetest ei tunne algul ära, millega tegu. Ku-jundid on arglikud, otsivad oma kohta, suunda ja värvit. Lehtede vahel ilmuvald öied, väädid vormivad varte ümber pungi ja puhkemata nupukesi. Kõrred sirutavad oma päid kõige vahel. Valgusest ja varjust oleneb, millist tooni kasutada. Pilt täieneb, vormub ja avaneb, kuni lõpuks paistab, et kõik on paigas, valmis.

Nii palju kui on unenägusid, on ka erinevaid tikandeid. Ühes on Üügu panga jänesekapsad koos Aljava ranna pääsusilmade, Pädaste möisaaiia iiriste, Koguva küla humalaväätid ja Väina tammi pilliroolinnukesega. Teisest näeb pisikese valge öiega pölluservalilli, mis sügisel toredasti tuules krabisevad, rukkilillede, viljapeade ja moonide vahel. Kolmandal on imelilled, mida loodusest otsida ei oska ja millele nime on raske leida ... Aga kas on vajagi?

Muhu tikandis on rõõm meid ümbritsevatest värvitest. Teadmine, et see unenägu ärgates ei kao, vaid jäääb. Unenägu, milles on poimunud head soovid, unistused ja salajased mõtted, aga ka südamemured ja argipäev. Kõik leiab värvide ja lõngade kaudu tee tikandisse ja peegeldub sealta vaatajale vastu.

Embroidering is like a beautiful dream. At first, with stitches silently appearing on an empty surface, one cannot tell what they are dealing with. The shapes are timid, looking for their place, direction and colour. Blooms appear amidst leaves, vines form buds and flowers yet to blossom around the stems. Straws stretch their heads in between them all. Choosing what shade to use depends on the light and shadows. The picture expands, forms and opens until everything falls to place and is completed.

As much as there are dreams, there are different embroideries. One of them combines wood-sorrels from Üügu cliff with the bird's-eye primroses from Aljava beach, irises from the garden of Pädaste Manor, humulus vines from Koguva village and reed birds from Väina dam. Another one shows the little white blooms of field flowers that rustle sweetly in the autumn wind amidst cornflowers, rye heads and anemones. Third one is covered with magic flowers, that cannot be found in nature and are difficult to name... But is it even necessary?

Muhu embroidery contains the joy of all the colours surrounding us. Knowing that this dream stays and doesn't disappear when you wake up. A vision that blends together good wishes, dreams and secret thoughts, as well as troubles of one's heart and everyday life. All these elements find their way into the embroidery through colours and threads reflecting back to the viewer.

alliki.oidekivi@gmail.com

URMAS VEERSALU

Esimesed kroonid tegin 11-aastasena raamatu „Näärikroonid” järgi. Olin selleks ajaks välja kasvanud huvist valmistada paberkaunistusi, kuid puutööriisti poisikese kätte veel ei usaldatud. Minu teenäitajaks sai õhuke punaste kaantega raamat, kus ei olnud ühtegi fotot, küll aga palju jooniseid. Meenub, kuidas läksime isaga ühel detsembrisõhtul jõe äärde kroonide jaoks pilliroogu tooma. Isa tegi raamatu järgi suuremaid ja keerulisemaid kroone ning mina väiksemaid.

Kroonide tegemise komme jõudis Eestisse töenäoliselt keskajal rannarootlaste kaudu ning oli eriti populaarne 1880. aastatel. Kui mujal tehti kroone peamiselt rukki-körtest, siis tugevakavulise pilliroo kasutamine on olnud omane just Eesti rannikualadele. Eesti Rahva Muuseumis säilitatakse tosinkonda rohkem kui sada aastat vana pillirookrooni.

Rookroone saab teha nii üksi kui ka seltskonnaga, valminud väiksemaid elemente kokku sidudes. Katsetage ja proovige, sest geomeetria võimalused ja isetegemisrõõm on piiramatu! Traditsiooniliselt valmistati kroone jõuludeks, lihavöttekseks ja pulmadeks, kuid tänapäeval võib kroon olla kena looduslik sisekujunduselement või geomeetria-õpingute osa sõltumata aastaajast.

I made my first crowns when I was 11 years old using the book "Näärikroonid" ("Christmas Crowns") as a guide. By that time I had outgrown the interest of making paper decorations but I was not yet trusted with woodworking tools. The thin book with a red cover without any photos but with a lot of drawings became my guide. I remember going to gather reed by the riverside with my father one evening in December. Using the book's tutorials my father constructed bigger and more complicated crowns, I made smaller ones.

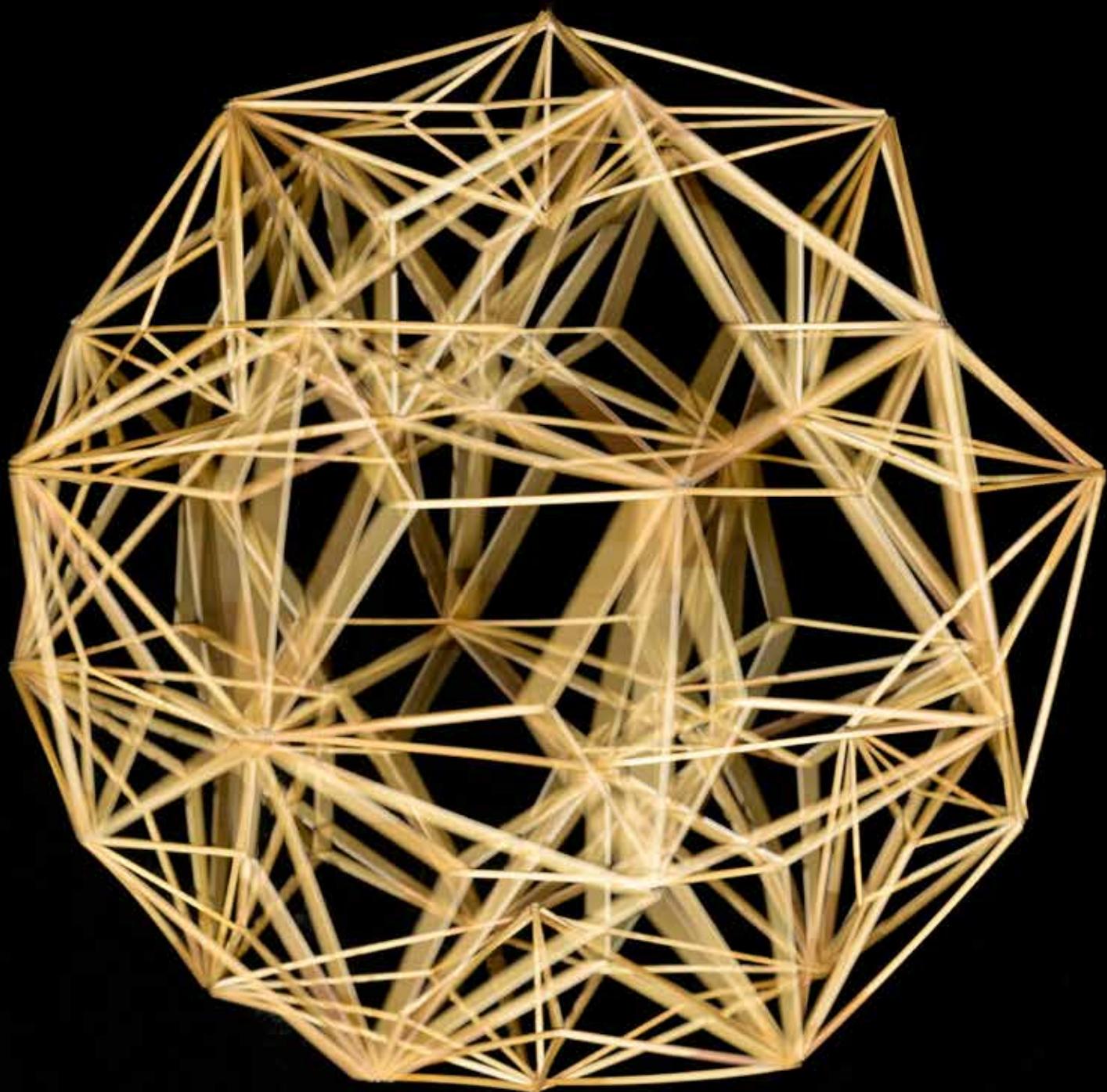
The custom of making reed crowns probably spread to Estonia in the Middle Ages through Estonian Swedes and was particularly popular in the 1880s. If elsewhere the crowns were mainly made from rye straws, using strong

urmasveersalu@gmail.com

www.himmeli.net

reed has been characteristic to coastal Estonia. The Estonian National Museum holds about a dozen reed crowns that are more than a hundred years old.

Reed crowns can be made by one person or with a good company by tying everyone's elements together. Try and experiment, because the possibilities of geometry and the joy of making are endless. Traditionally, the crowns were made for Christmas, Easter and weddings but nowadays, the crown could be a nice natural decoration or a part of geometry studies regardless of the season.

EVE TIIDOLEPP

Ühel reisil kõnetasid mind kujundid, märgid ja sümboleid. Nägin inimkätega tehtud tuhandete aastate vanuseid joonistusi ja maalinguid suurtel kaljudel. Neil oli jutustada oma lugu.

Need vanad kaljujoonised ja maalingud puudutavad meid erineval moel ja erinevate lugudega. Harjumuspärased möttemustrid lagunevad, mötted liiguvad ammu unustatud või hoopis uutele radadele. Nad ei kao. Isagi siis, kui inimene kaob. Jäljed jäädvad ...

Kandsin neid lugusid endaga kaasas, kuni leidsin viisi, kuidas neid edasi jutustada, edasi anda. Eri värvilisi villakihtide sulandumine üksteisesse vanutamisel tundus elevat õige võte. Nii saigi alguse minu seinavaipade sari, kus kujundid joonistuvad tumedalt taustalt heledale pinnale.

While on a trip, I was fascinated by shapes, markings and symbols. I saw thousands-of-years-old drawings and paintings made by people on large rocks. They had their own story to tell.

These old rock drawings and paintings touch us in different ways. Routine thought patterns fall apart and thoughts drift along forgotten or entirely new paths. They don't disappear. Even when the humans disappear, traces remain...

I carried these stories with me until I found a way to retell them, to pass them on. Felting together layers of different coloured wool seemed like the right method. This is how my series of wall hangings, where shapes appear from a dark background onto a light surface, came to life.

eve.tiidolepp@eesti.ee
www.piibe.eu

LIINA LANGI

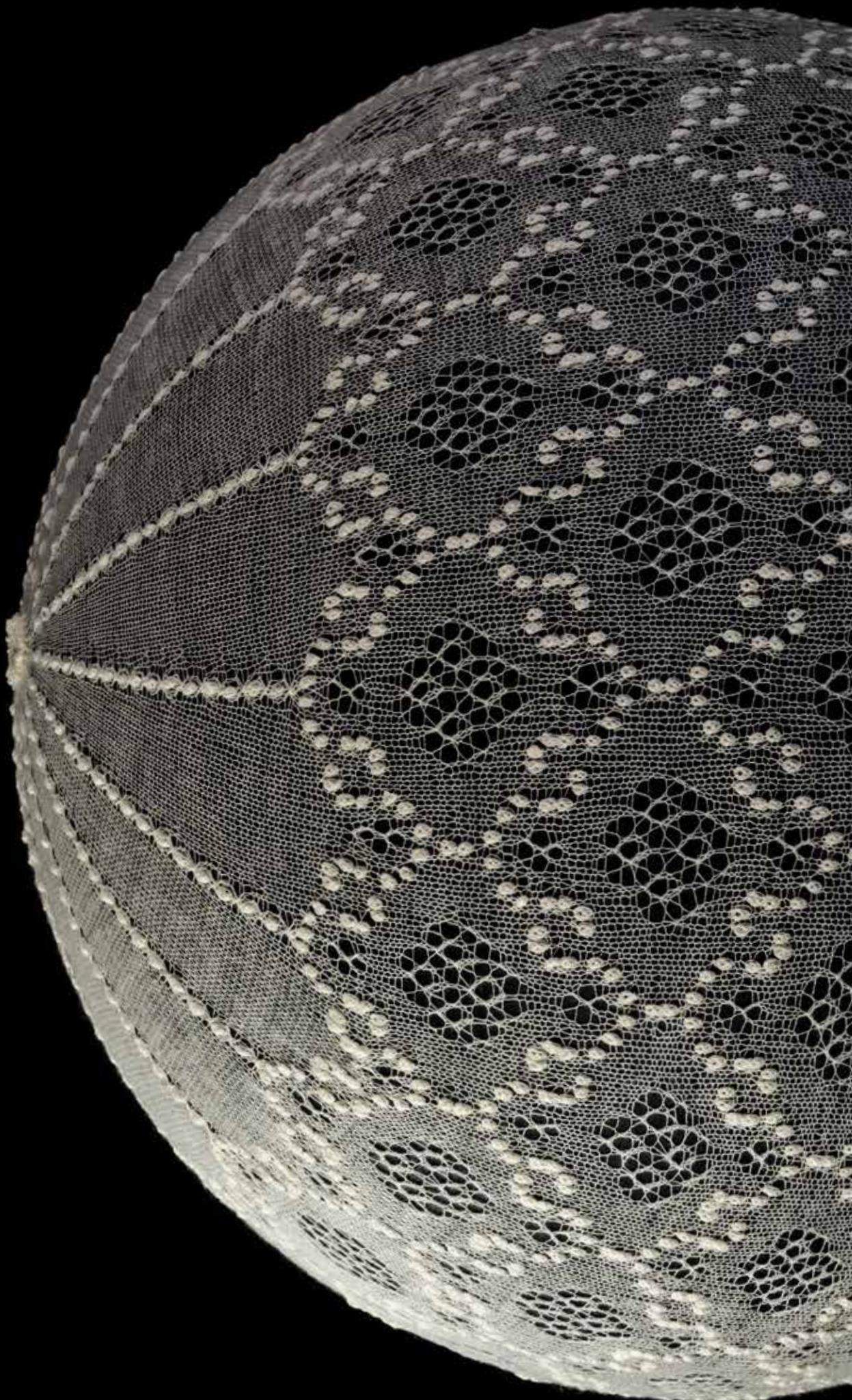
Kaunist pitssalli vaadates ei saa kunagi olla kindel, millal see on kootud – kui just keegi ei ütle või materjal ei reeda. Traditsioonilised kirjad on kujunenud ajapikku – kunagi alanuna, siis ühe, teise ja kolmanda kuduja käest lisandusid saades. Pitsikuduja loob ajatut ilu. Midagi, mis ei ole kiir mood ja mis on kohe väga *aeglane* ...

Mulle meeldib luua midagi, mis jäääb ajas kestma ja hakkab elama omaenese elu. Peale pitssallide kudumise kirjutan pitsikirju. Kasutan universaalset keelt – kudumissümboleid. Kuduja teisel pool maakera ei pruugi teadagi, kus asub väike Eesti, kus ma käspõsakil laua taga istun, kuid ta saab aru kasutatud sümboleitest ning ma saan temaga rääkida. Mind mõistavad nii 15- kui ka 90-aastased. Jah, töesti! Paberilt kriipse ja kõverikke lugedes valmib kuduja käes kaunis Haapsalu sall.

Looking at a beautiful lace shawl one cannot tell when it was knitted – unless the material gives it away or someone tells you. Traditional patterns have developed over time – created once and then modified by one or several knitters. A lace knitter creates timeless beauty. Something that is not fast fashion but the opposite – very *slow*...

I like creating something that lasts and starts living its own life. In addition to knitting lace shawls I draw lace patterns. I use the universal language of knitting symbols. Another knitter on the other side of the world might not know where this little Estonia, where I sit by the table resting my head on my hand, is situated, but she will understand the symbols I use and this the way I can communicate. Both, 15- and 90-year-olds understand me. Yes, they really do! Following the lines and squiggles on the paper, a knitter makes a beautiful Haapsalu shawl.

liina.rees@gmail.com
FB Longalangi
www.longalangi.com

KATTI MURU

Inimestele on aastatuhandeid suunda näidanud Linnutee. Linnutee juhatuse sel jöudsid meie esivanemad aegade alguses siia, Läänemere äärde. Aegade algusest on inimese kõrval elanud ka lammas. Eesti aladel juba umbes 4500 aastat.

Väikesekasvuline ja vähenõudlik põlistõug, Kihnu maalammas, oli käesoleva sajandi alguseks pea välja surnud – säilinud oli vaid väikesearvuline elujõuline asurkond Kihnu saarel. Tänu vähestele entusiastidele väljasuremine Kihnu maalammast praegu enam ei ähvarda. Laia toonide spektri ja villa heade omaduste tööttu on Kihnu maalamba vill teadlike käsitööliste silmis hinnatud tooraine. Kõik toonid valgest sitikmustani on justkui põlislamba villast Linnutee.

Mind on alati köitnud muistsed tehnikad ja materjalid. Järjest tehnoloogilisemaks muutuvas maailmas ei suuda me sageli tajuda, kui lihtsate tööriistade ja vahenditega saab luua eluks vajalikku ja kaunist. Kõik, mis on muutuste kiuste loodud ajas püsima, on ajatu – Linnutee annab suuna, inimene sisu, lammas värvid.

The Milky Way has shown the way to humankind for thousands of years. At the beginning of time, navigating with the help of the Milky Way, our ancestors arrived here on the shore of the Baltic Sea. From the beginning of time sheep have lived alongside humans – in Estonia for 4500 years already.

Kihnu native sheep, a small-sized and unpretentious breed, had almost become extinct by the beginning of this century – there was only a small vital herd left on the island on Kihnu. Owing to the work of a few enthusiasts, Kihnu native sheep is no longer in danger of becoming extinct. A wide spectrum of shades and its good properties, make Kihnu native sheep's wool a valued raw material among handicraftsmen. All the colours from white to beetle-black are like the Milky Way made out of the indigenous sheep's wool.

I have always been fascinated by ancient techniques and materials. In a world that is increasingly dependent on technology, it is often hard to see how very simple tools can be used to create beautiful and necessary objects. Everything that is created to last in time, despite of changes, is timeless – the Milky Way gives the direction, the people give the meaning and the sheep give the colours.

katti@muru.ee
www.muru.ee

MARJU TAMM

See kurrutatud kera on inspireeritud Vormsi rahvarõivastest. Vormsi on Eesti väikesaar, mis oli kuni II maailmasõjani valdavalt asustatud rootslastega, kes tulid saarele ligikaudu 700–800 aastat tagasi. Nad säilitasid siin oma ainulaadse kultuuri – keele, muusika, traditsioonid ja ka rahvarõivad – mis erines oluliselt eestlaste rahvakultuurist. Kann riigirootslaste silmis on vormsirootslaste kultuuripärand veider, võõras ja väga arhailine.

Vormsi rahvarõivad tunduvad esmapilgul lihtsad – palju musta, veidi valget ja pisut punast. Uhkeid värvikaid tikandeid ei ole märgata. Lähemal vaatlusel selgub, et rõivastel on kasutatud imepeent valgetikandit, must seelik on seatud kaunitesse peenikestesse kurdudesse, niisamuti ka mustaks peitsitud nahast pastlad. Käiseavasid kaunistabimeepenike kurrutus. Selliste röivaste valmistamine on suur töö ning nõub palju osavust ja kannatlikkust. Kurrutatud kera peal näete Vormsi naise tihedalt kurrutatud seelikut (vormsi keeles särk).

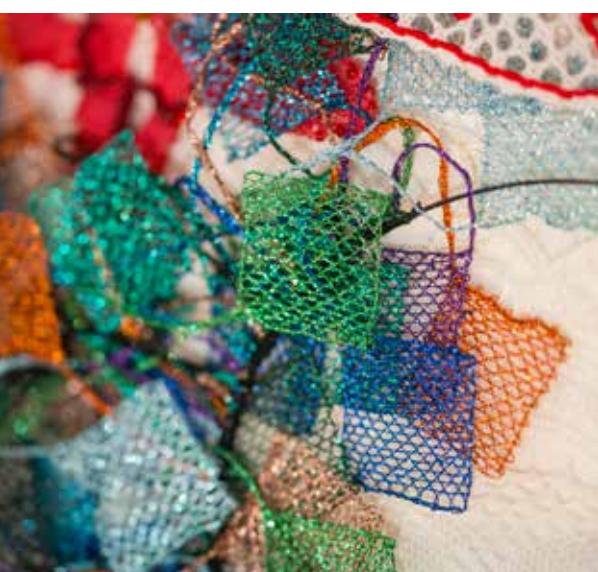
This creased sphere is inspired by the folk costume of Vormsi. Vormsi is a little Estonian island, that until the World War II was mainly inhabited by Swedes who arrived there 700-800 years ago. The Swedes kept their own unique culture – language, music, traditions and clothes – that differed significantly from the local Estonian one. Even for mainland Swedes, the cultural heritage of Vormsi Swedes was peculiar, strange and very archaic.

At first glance, the Vormsi folk costume seems simple – a lot of black with bits of white and red. There is no fancy colourful embroidery. On closer inspection, one sees that the clothes are embellished with delicate white embroidery, the black skirts and the black stained leather peasant-shoes are finely creased. Sleeve ends are tightly creased. Making this kind of clothes is lot of work and demands skills and patience. On the creased sphere you can see a Vormsi woman's tightly creased skirt (called "shirt" in Vormsi language).

marjutamm@yahoo.com

ANGELIKA NÖPS

Kes poleks kuulnud vanasõna, et hommik on õhtust targem! Minu lemmikud on hommikud, kui pere veel magab, lapsed nohisevad ja mul on isiklik kvaliteetaeg – kohvitassi ja niplamisega. Kui hommikul on aega veidi pitsi teha, siis on päev juba ette korda läinud! Olen endale andnud lubaduse, et proovin iga päev leida mõne hetke niplispitsile.

Elu on täis juhuseid, ja juhus oli ka minu jõudmine niplispitsi juurde. Oma esimesed pitsilöögid tegin 1990. aastate alguses Tallinna Õpetajate Majas. Nüüd olen niplispitsiga tegelenud üle poole oma elust. Muidugi on olnud tihedamaid perioode ja vahel ka aastaid, mil pole üldse pulki kätte võtnud. Kuid mida aeg edasi, seda olulisemaks muutub niplispits minu elus.

Inimesed, olge julged! Katsetage ja proovige! Tulemusena saate kogeda uusi emotcioone ja mõtteid. Ka niplispits ei ole raketiteadus!

Who has not heard the saying that morning is wiser than the night! My favourites are the mornings, when my family is still asleep, children are resting and I have my personal quality time – with a cup of coffee and bobbin lace. If I can find time to make some lace in the morning, the day is already an instant success! I have made a promise to myself to find a moment for bobbin lace every day.

Life is full on chances and it was a lucky chance that I discovered bobbin lace. I made my first lace bits at the Tallinn Teacher's House in the beginning of 1990s. By now, I have made bobbin lace for half of my life. Of course there have been busier times, and also some years when I have not touched bobbins at all. But as the time passes, bobbin lace is increasingly becoming a more important part of my life.

People, be brave! Try and experiment! As a result you can experience new emotions and thoughts. Bobbin lace is not rocket science!

angelikanops@hotmail.com
<http://www.hestia.edicipages.com>

ANDRES RATTASEPP

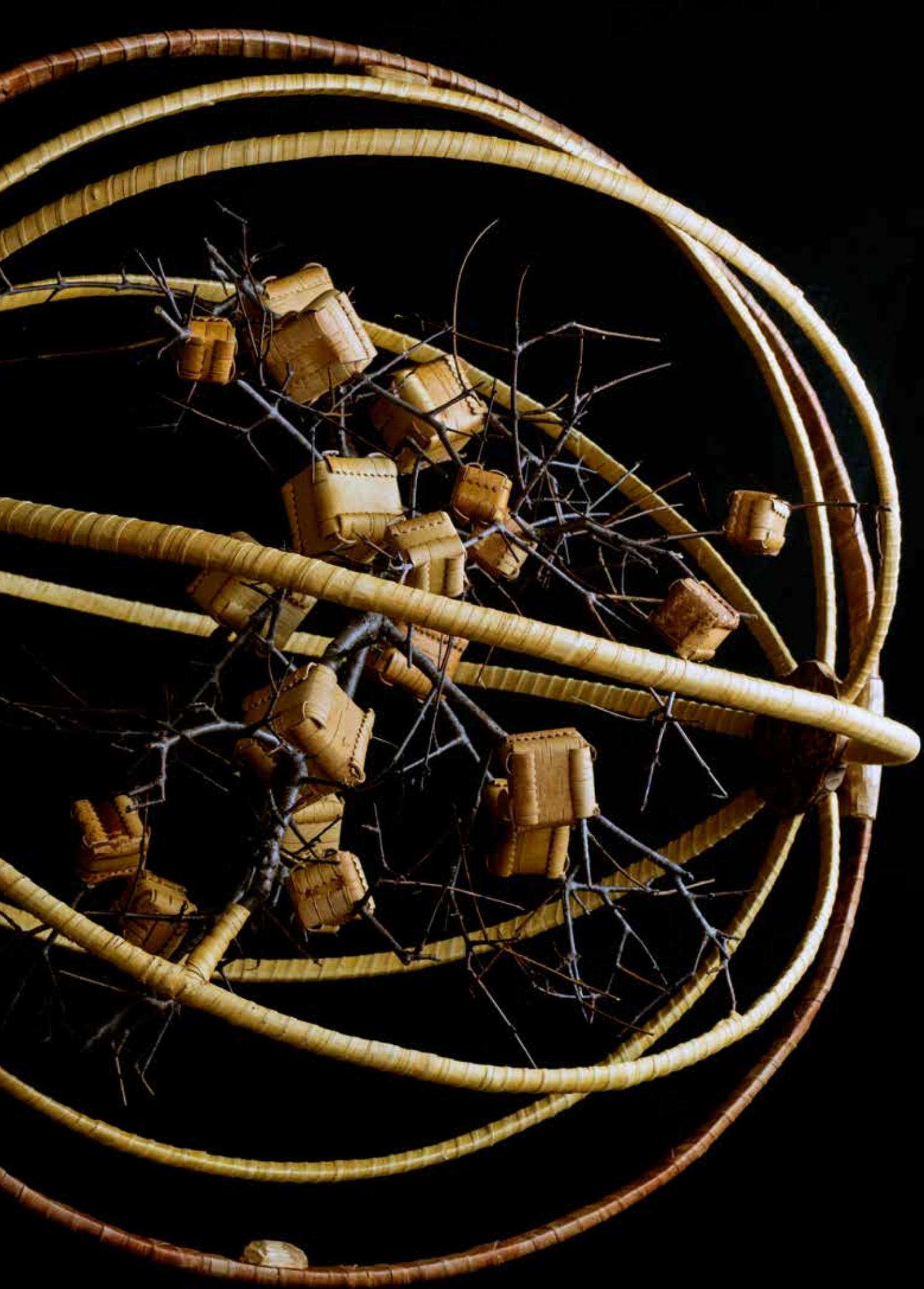

Puude koored, juured ja oksad on kahtlemata materjalid, mida inimkond õppis tundma ajal, mil ta hakkas kasutama oma käsi ja mõistust. Tänapäeval kasutatakse neid materjale vähe. Puukoorest tarbenõud, tarbeesemed ja laste mängusjad on asendunud metallist ja plastist värvikirevate analoogidega. Ka Eestis ei pea me enam ammu oskama punuda pärnaniinest või pajukoorest viiske selleks, et metsa või heinamaale minnes hoida töömahukamaid ja seega kallimaaid pastlaid. Me ei kasuta sidumiseks või nööri valmistamiseks kaseväälti, juurt, puuniint ega -koort. Meil on sünteetilised nöörid, traat ja plastist kinnitusvahendid, sest nii on käepärarem, mugavam ja mis seal salata, kokkuvõttes ka odavam. Looduslike materjalide varumine, ettevalmistamine ja kasutamine nõuab aega.

Parim investeering tulevaste põlvede heaks on looduse säilitamine ning esivanemate tuhandete aastate välitel kujunenud oskuste hoidmine, taastamine ja lastele õpetamine. Milliseid pöördeid maailm ka ei teeks, esivanemate oskused aitavad hakkama saada ka kõige keerulismates oludes.

Tree bark, roots and branches are definitely materials that people got to know when they started using their hands and minds. Nowadays, these materials are rarely used. Everyday objects and children's toys made out of tree bark have been replaced by colourful metal and plastic analogues. In Estonia, we do not need to know how to make bast shoes out of willow or lime tree bark to wear them going to the forest or pasture in an attempt to keep our leather peasant-shoes (which are more labour-intensive to make and therefore more expensive) clean. We do not use birch vine, roots, liber or bark to tie things or to make rope. We have synthetic strings, wires and plastic fasteners, because they are more convenient and handy, and not to mention, cheaper to use. Collecting, preparing and using natural materials requires more time.

The best investment for future generations is to protect the nature, to preserve and restore our ancestors' skills developed over thousand of years and to pass them on to our children. No matter what turns the world makes, our ancestors' skills help us even in the most difficult situations.

ffrugo@gmail.com
FB Tohutu Tohumees

KÜLLI JACOBSON

Kindakirjad ja kirjatud pinnad on minu AJATU lähenemine oma näitusetööle. Kirjad on küll ajatud, aga nad ei ole KOHATUD. Kohad on pidevas muutumises, nad muutuvad aegade ja inimestega, nad rändavad nagu hinged, kuid midagi neist jäab juurtena paika. Just need rändamised ja trajektoorid, algallikad ja möjutused on minu AJATU töö uurimisobjekt. Aegade algusest alates.

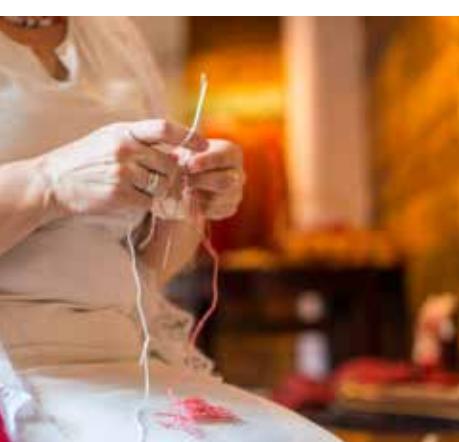
Mitten patterns and patterned surfaces are my TIMELESS take on my exhibition work. The patterns are timeless but not PLACELESS. The places are constantly changing, they change with times and people, they travel like souls but little pieces of them stay put like roots. Exactly those journeys and trajectories, sources and influences are the field of study for my TIMELESS work. From the beginning of times.

kulli.jacobson@gmail.com

ANU RANDMAA

Sajand-poolteist tagasi kudusid Tõstamaa kandi naised väga kauneid valgeid *roosega* sukki ja kindaid. Algul olid need üsna tagasihoidlike kaunistustega, ent paarikümne aastaga läksid need juba väga uhketeks: kude oli tihe ja peen, peamiselt punastes toonides roositud ornamendid ulatusid kinnastel üle käeselja ja katsid sukkade mölemaid külgi. Kirjad kordusid sageli, mõnikord väikeste variatsioonidega ning levinumatel olid nimedki: *veskitiiviline*, *kassikäpaline*, *kaheksakannuline*, *rehabapiiline*.

Aeg oli teinud oma töö ja roosimise tehnika on jäanud unustusehölma. Alles paarkümmend aastat tagasi avastasin Tõstamaa kihelkonna rahvaröivaid valmistades enda jaoks roosimise. Mõte, et nende eriliste, kaunite esemete näol on tegemist siinsele paikkonnale väärtsusliku traditsiooniga, ei andnud enam asu.

Kuni kaheksa aastat tagasi saimegi Tõstamaal taas kokku käsitööst ja kodukandi traditsioonidest lummatud naised ning roosisime igaüks endale vanade kinnaste eeskujul sõrmkindad. Nüüd on meil juba mitu meistrit ja jagame kogemusi teistele. Üks kaunis traditsioon ja tehnika on saanud uue elu(loo). Väikesest pistikust on saanud veel noor, aga tugev puu.

One and a half centuries ago the Tõstamaa area women knitted very elegant stockings and mittens with *roositud* pattern (*roosimine* is an Estonian inlay technique in which groups of stitches are wrapped with a contrasting color yarn to create a pattern). At first, the decorations were fairly moderate but in a few decades they had grown abundantly: the knit was fine and tight, mainly red-coloured *roositud* ornaments covered the back of the hands of gloves and both sides of the stockings. Patterns recurred often, sometimes with slight variations, more often used patterns even had names: *veskitiiviline* (windmill sails), *kassikäpaline* (cat's paw), *kaheksakannuline* (eight pointed star), *rehabapiiline* (rake tines).

Time has passed and the technique of *roosimine* has been forgotten. I discovered *roosimine* only a few decades ago making the folk costume of Tõstamaa parish. The thought that this special and beautiful technique is a valuable local tradition did not let me rest.

Until eight years ago in Tõstamaa, women, fascinated by handicraft and local traditions, gathered and every one of us made a pair on *roositud* gloves using old ones as an example. Now we already have several masters and we share our knowledge with others. One beautiful tradition and technique has been brought back to life. A seedling has become a young but strong tree.

anu@folkart.ee
FB Tõstamaa Käsitöökeskus

Kaasautorid meistrid Juuli Aavik, Zeena Kask ja
Silvi Heindla Tõstamaa Käsitöökeskusest

ULVE KANGRO

Kui Setomaal rohkem kui 150 aastat tagasi värvilise heegeldatud Seto pitsiga pühaserätte ja naiste pealinikuid kaunistama hakati, siis ei olnud mustriamatuid kuskilt võtta. Pitsimustrid levisid mahaheegeldamise teel. Pitsides kordusid värvide ja mustrite kombinatsioonid, nende sisest heegeldati kaitsemärke. Pitsilõngad olid valdavalt villased, küpsete ja säratavate värvidega.

Igas kūlas leidus mõni andekas meister, kes oskas mustreid üles märkida ja töövõtteid õpetada. Sageli tegi ta mustritesse meelega „vigu“, et ühe kūla pitsid kõik ühesugused ei tuleks. Seetõttu leidub ühes piirkonnas palju just nagu sarnaseid, aga samal ajal siiski erinevaid mustreid.

Kipume sageli neid vanu ja väärkaid pitsimustreid ülima täpsusega jälgendama. Arvan, et võiksime julgemalt mustrikirju muuta ja täiendada ning ka uusi luua. Siiski ei tohiks „viga“ tehes unustada mustri juuri ja algupära.

More than 150 years ago when they started decorating pühaserätid (scarves placed on religious icons) and women's veils with crochet lace in Setomaa, there were no pattern books. Lace patterns spread by copy-crocheting what you saw. Laces repeated combinations of patterns and colours, protective symbols were crocheted into them. The yarns used for laces were mainly woolen with bright ripe colours.

Every village had a gifted master who knew how to write down the patterns and pass on the craft. Often the master made "mistakes" in writing down the patterns, so that all the laces in the village would not look the same. That is why a lot of similar but at the same time different lace patterns can be found in one area.

Often, we tend to replicate these old and elegant lace patterns with thorough precision. I think we could make new patterns, as well as modify and enrich existing ones with greater courage. Nevertheless, the pattern's roots and origin should not be forgotten while making a "mistake".

ulvekangro@gmail.com
www.ulvekangro.ee

LIIS LUHAMA

Kui 1940. aastatel murdetekste koguti, paluti inimestel rääkida traditsioonilistest talutöödest, muu hulgas ka potisinisega värvimisest. Üks eideke aga ei tahtnud sellest rääkida ja vaidles vastu: „Mis sa ajad seda vana lora taga, vanasti olid inimesed rumalad, kas sul siis on vaja neid rumalaid tegusid teada!”

Potisinine on kaunis ja püsiv sinine värv. Potisinised tekstiid on värvitud loodusliku indigopigmendiga, mida vanasti nimetati „sinikiviks” või „sinikauniks”. Sõna „potisinine” tähistab ka värvimise meetodit – potisinise puhul lahus-tatakse indigo piisipotiga kogutud ja seejärel seista lastud uriinis, kuna vees see pigment ei lahustu. Käärinud uriini kasutamine muudab värvimistöö üsna vängelöhnaliseks, kuid lõhn kaob villa ja lõnga küljest juba paari pesuga.

Potisinisest ei tule ainult tumesinist – niimoodi värvides saab kõikvõimalikke siniseid toone, kõige heledamast kõige tumedamani. Kuna tumedad toonid nõudsid palju väri, siis teinekord värviti valge villa asemel hoopis lambahalli või -pruuni villa, samuti kraasiti potisinises värvitud villa segi halli või pruuni villaga.

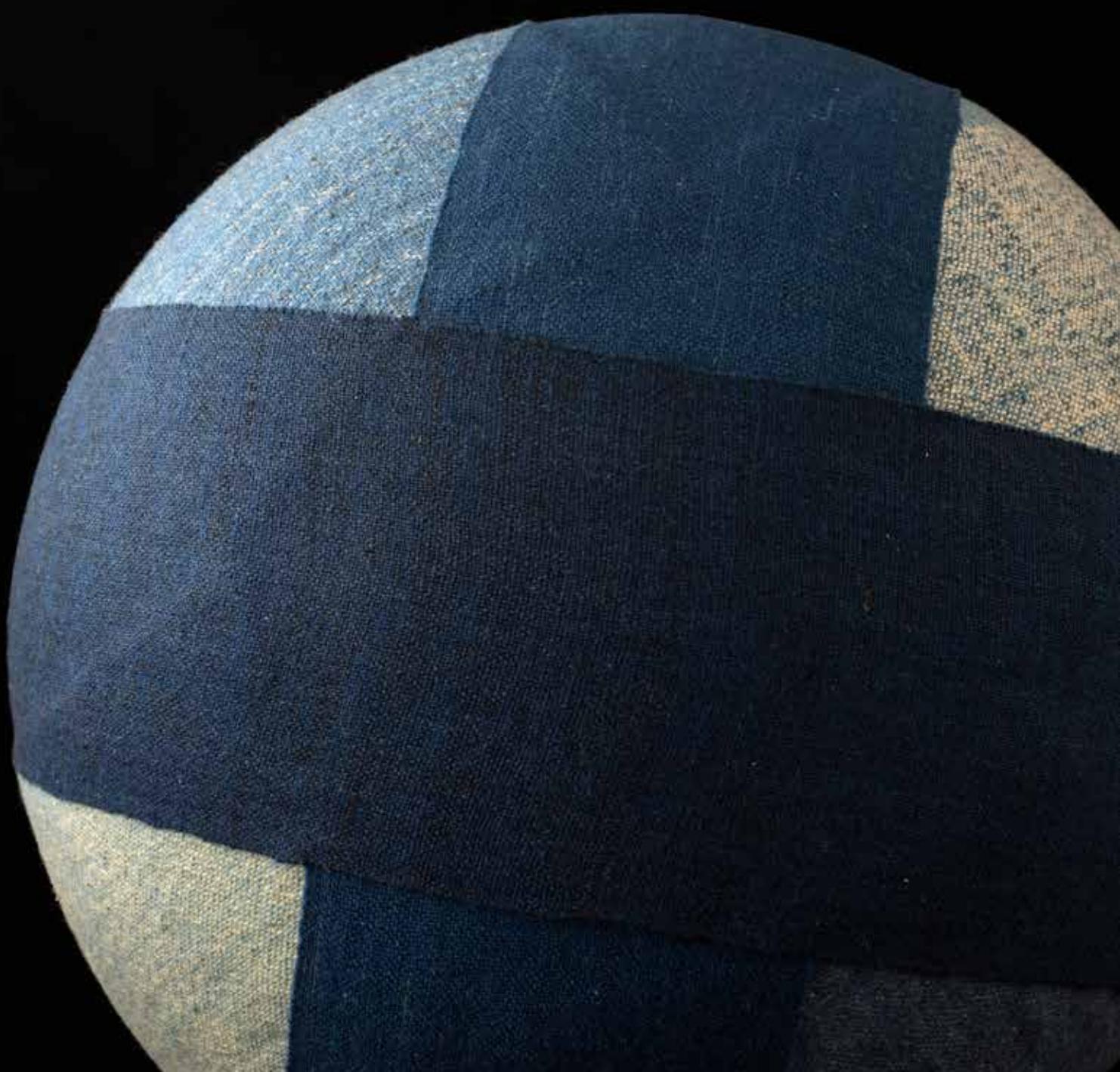
Vanade, traditsiooniliste tehnoloogiate ja töövõtete taga on paljude põlvkondade kogutud tarkused. Pidagem seda meeles ka siis, kui mõnikord tundub, et vanasti inimesed tegelesid „rumalate” tegudega.

In 1940s, while gathering dialect samples, people were asked to talk about traditional farm work, among other things about dyeing with “pot blue”. One old woman refused to talk about it and objected: “Why do you want to hear this old fiddle-faddle. People were silly back then. Do you really need to know about these foolish things!”

“Pot blue” is a beautiful and long-lasting shade of blue. “Pot blue” textiles have been dyed with natural indigo pigment, back then it was called sinikivi (blue stone) or sinikaunis (blue beautiful). The name “pot blue” describes the method of dyeing: to achieve this colour, indigo pigment, which is not water-soluble, is dissolved in fermented urine that was gathered with a chamber pot. Using fermented urine causes the dyeing process to be rather foul-smelling. The wool and yarn will lose the smell after a few washes. Dark blue is not the only shade obtained with pot blue: using this method it is possible to achieve all the shades of blue from light to dark. To obtain a really dark blue, sometimes grey or brown wool was used for dyeing instead of white, or the already dyed wool was carded together with grey or brown wool.

liisluhamaa@gmail.com
<http://loodusvarvid.blogspot.com>

Old traditional techniques and crafts are based on the knowledge of several generations. Let's remember this, even when it seems like people did "silly" things in the olden days.

MARET SIKSTUS

Võrgulina osati kududa juba kiviajal. Traditsioonilised kalavõrgud tulid kasutusele keskajal ning on valmistatud lõngast, niidist või nöörist. Võrgulina kooti käbiga, silmad kujundati ümber kaladi (õhuke puutükk, mille peale võrgusilm kooti), selle laius määras võrgusilma suuruse. Kootava võrgu silmade avalihoidmiseks kasutati puust või luust raskust, kutsikat. Valmiv vörk riputati võrguhargile. Kooti harilikult kahepihelise (kalamehe- või umbsõlmega), uuemal ajal ka ühepihelise (filee-)sõlmega ja soodisõlmega. Võrguniiti ketrasid naised talvel, vörku kudusid köik pere-liikmed. Võrgukudumist alustas vanade kommete kohaselt alati peremees. Kilu- ja räimevörkude korras hoidja ja parandamine nõudis palju vaeva ja aega. Võrguparandamise töö lasus peamiselt naispere ja laste õlgadel.

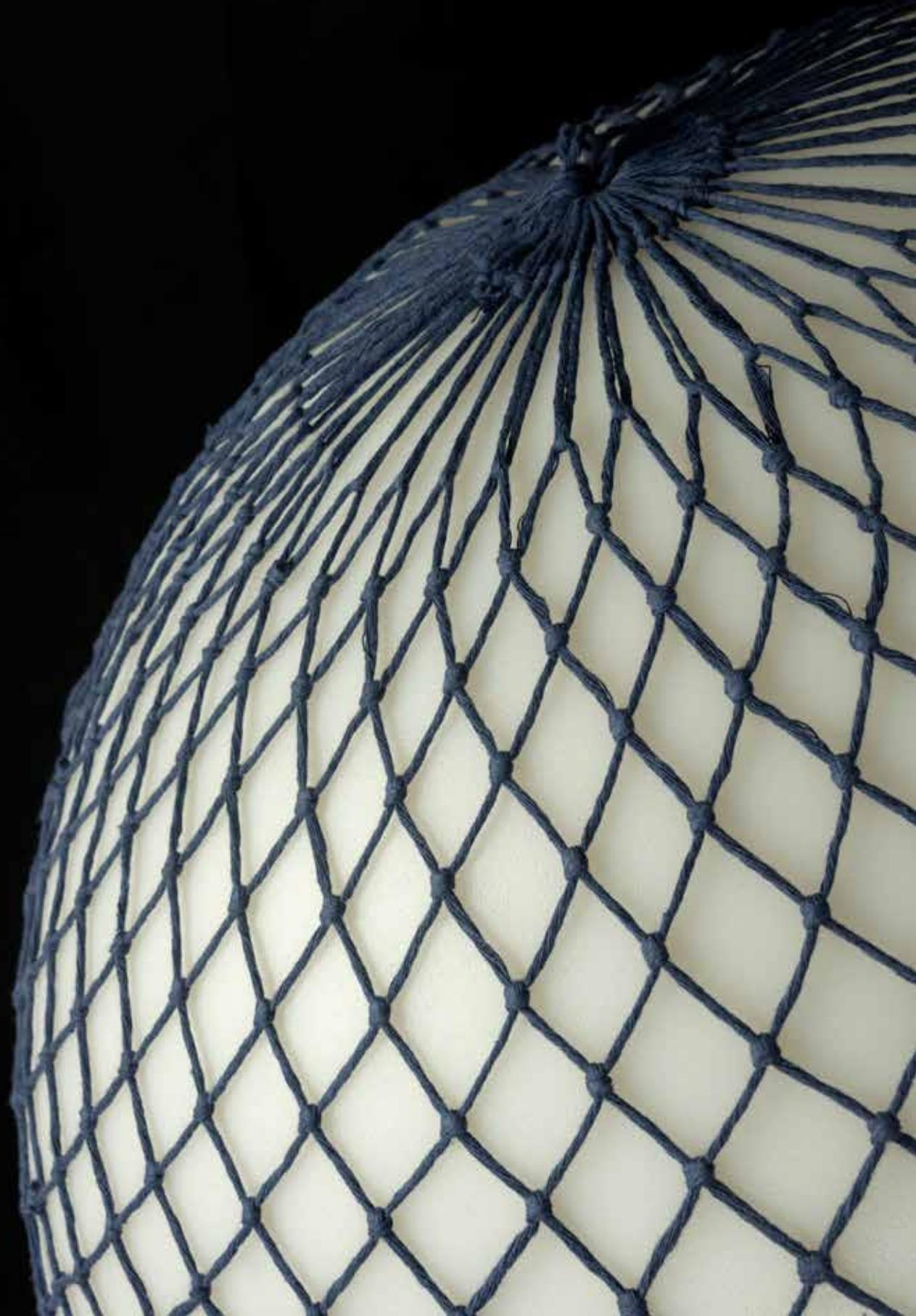
Püügiks kõlbmatu vörk läks viimasele kasutusringile – sellest kooti põrandarie.

People knew how to make netting already in the Stone Age. Traditional fishing nets, made of yarn, thread or string, were taken into use in the Middle Ages. The netting was woven with käbi (netting needle), the mesh is formed using a sizing card or kaladi (a thin piece of wood for making equal-sized net holes) – the width of the piece determined the mesh size. Kutsikas (puppy – a weight made out of wood or bone) was used to keep the mesh holes open while weaving. The completed net was hung on a netting fork.

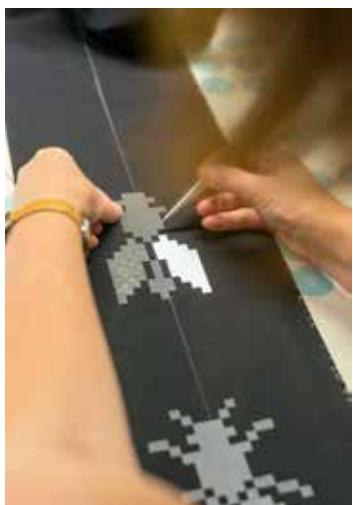
Netting was usually made with twice wound knots (a fisherman's knot or a double knot), in later times with single wound (filet) knots and weaver's knots. Women spun the thread for the netting in winter, all the members of the family took part in weaving the net. According to tradition, the beginning of the net was always woven by the man of the house. Organizing and mending the sprat and Baltic herring nets demanded a lot of work and time. Mending the nets was mainly a job for women and children.

The nets not suitable for fishing, were unraveled and woven into floorcloths.

viljakohvid@gmail.com

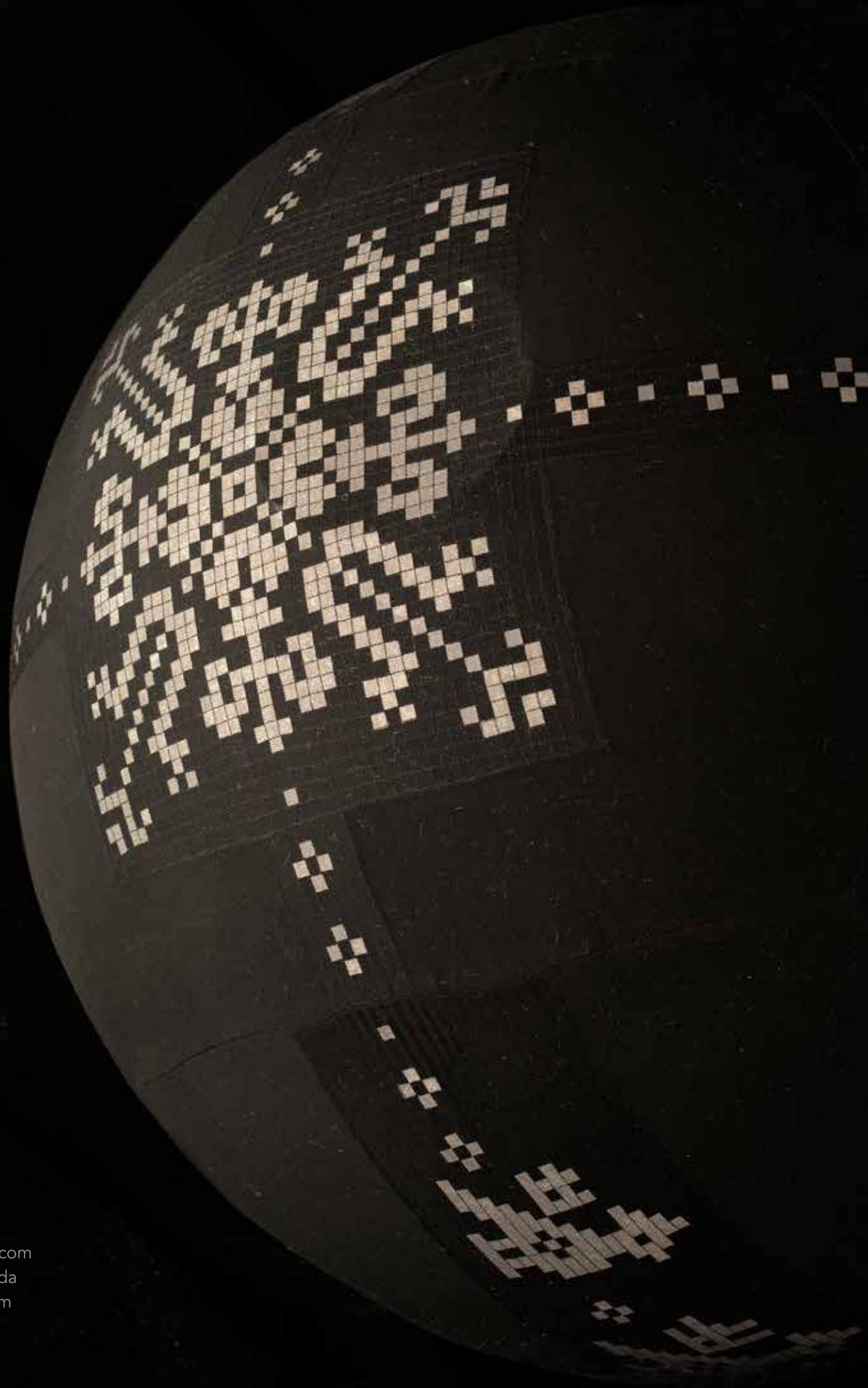

KATRE ARULA

Austan väga rahvakunsti ja -kultuuri ning järjest rohkem taban ennast mõtlemas rahvuslikkuse keeles. Mustrikeel on minule juba igapäevakeel. Käsitöötehnikaid ja õmblemise tõdesid olen õppinud nii emalt ja tädidelt kui ka eri koolides. Mind paelub küsimus: „Kuidas teha teistmoodi? Kuidas teha nii, et traditsiooniline saaks uue tähinduse?” Olen enese väljendamiseks loonud uusi tehnikaid. Nii on peente kudumiskirjade tõlgendamisel tekkinud Katre kirjatehnika. Minu rahvuslikud ehted ei valmi vasest ega hõbedast, vaid hoopis kangast, vildist ja nööpidest. Soovin rahvuslikkust käsitleda vaoshoitult – kes vaatab, see näeb, kes näeb, see vaatab. Ühendan uue ja vana tervikuks, et saada rôivad, mis kestavad kauem. Mis on ajatud. Ma ei tea, kas minu lähenemine on maailma jaoks uudne ja vajalik, aga järjest rohkem armastan tööd, mida iga päev teen – teen KÄSITÖÖD!

I respect folk art and culture deeply. Frequently, I find myself thinking in “the language of traditions”. The language of patterns has become a part of my everyday life. I have learned different handicraft techniques and sewing skills from my mother and aunts, as well as in different schools. I am fixated on an idea: “How to do things differently? How to make things in a way where “traditional” gets a new meaning?” I have created new techniques to express myself better. Katre’s pattern technique was developed by interpreting fine knitting patterns. My traditional jewelry is not made of copper or silver, instead it is made from fabric, felt and buttons. I prefer to use traditional elements in moderation – who looks, sees; who sees, looks. I join the new and the old into a whole to make clothes that last longer and are timeless. I do not know whether my approach is innovative or necessary for the world, but I am falling more and more in love with the craft that I practice every day. I love HANDICRAFT!

katre.arula@gmail.com

FB Katre meistrikoda

www.katrearula.com

MIRJE SIMS

Haapsalu naised hoiavad traditsioone. Koos käiakse kudumas, vahetatakse mustreid, ühiselt hangitakse lõng-a. Nii nad sünnivad – imeörnad, sõrmusest läbi mahtuvad ja äärepeitsidega Haapsalu sallid. Õrnuse, väärlikuse ja meisterlikkuse kehastused.

Nii, nagu kunagi ammu, esiemade ajal, ka täna ja homme.

The women of Haapsalu preserve traditions. They gather to knit and change patterns, they cooperate to get yarn. This is how Haapsalu shawls are born – with an intricate lace border and so fine that they can be pulled through a ring. These delicate shawls are the epitome of dignity and mastery.

As it was in the time of our foremothers, as it is today and will be tomorrow.

mirje@haapsalusall.ee
www.haapsalusall.ee

KADI PAJUPUU

Aegna

Enne on lõim ja siis on kude. Siin on vastupidi: kude siugleb ümber punktide, kuhu lõim siseneb hiljem. MultiWeave on kudumisviis, kus koelõnga saab panna naaberlõimedesse ümber kaheksaid joonistama. Kujutlen kangast, mis koosneb lõpmatusemärkidest. Kangast saab kududa nii, et tekivad taskud, tasandid, kraatrid. Nii saan kududa taevakeha. Kududa või „multiveevida“? Veevi oli minu tekstiilikunstnikust ema nimi.

Pirita teel sõites näidati bussiaiknast lastele: näe, see valge maja seal Aegnal, seal me suvitasime ühel aastal. Mina mäletangi seda maja ainult valge täpina sinises saaretribus. Seda sai vaadata lohutuseks bussisöidust tekinud iivelduse eest. Valge täpp oli ringi keskpunkt, tähistamas kogetud-unustatud põnevust. „Aegna“ on loodud koostöös graafik Marilyn Piirsaluga.

MultiWeave on masin, mis ehitati häkatonide raames aastatel 2016 ja 2017 Anna Jõgi juhtimisel. Kuduja saab arvutis planeerida koelõnga teekonna ümber lõimetugede. Programm annab juhisid mootoritele, mis liigutavad koelõngavedajat kolme telje suunas. Tegu on omamoodi 3D-lõngaprinteriga. Nüüd on MultiWeave Kõrgema Kunstikooli Pallas rakendusuuring. MultiWeave'i ehitamisel on osalenud Oleg Kalinkin, Johan Pajupuu, Urmas Mägi, Liisu Miller, Taavo Lukats. Kasutajaprogrammi lõi Anna Jõgi. MultiWeave'i struktuuride arendamisel on osalenud Kõrgema Kunstikooli Pallas tudengid Marge Allik, Liisi Tamm, Anett Niine, Marta Tuulberg jt.

Aegna

First comes warp, then weft. Here it is just the opposite: weft winds around the points, warp is inserted afterwards. MultiWeave is a way of weaving, where the weft can move in "eights" around neighbouring warps. I envision a textile made out of infinity symbols. The textile can be woven so that pockets, layers and craters are created. I can weave a celestial body. Weave or "multiveev" (a play on the Estonian way of pronouncing "weave")? Veevi was my mothers name, she was a textile artist.

Riding the bus on Pirita tee, the children were shown a white house on the island of Aegna: look, one year we spent the summer there. I remember this house as a white dot in the blue stripe of the island. It was a consolation prize for the nausea the busride caused. This white dot was the center of the circle, marking the once experienced and

kadi@pajupuu.com
<http://kadipuu.ee/inventions>

now forgotten excitement. "Aegna" is created in collaboration with the graphic artist Marilyn Piirsalu.

MultiWeave is a machine built during hackathons in 2016 and 2017 under Anna Jõgi's guidance. The weaver can plan the weft's route around warp supports. The program guides motors, which move the weft guider along three axes. It is like a 3D yarn printer. Now MultiWeave is an applied research project of Pallas University of Applied Sciences. Oleg Kalinkin, Johan Pajupuu, Urmas Mägi, Liisu Miller, Taavo Lukats have participated in building MultiWeave. The user interface was created by Anna Jõgi.

Pallas's students Marge Allik, Liisi Tamm, Anett Niine, Marta Tuulberg and others have taken part in developing MultiWeave structures.

PIIA RAND

Tänapäeva inimestel on enamasti ajapuudus: ruttu-ruttu, muidu aegub – läheb moest või meelest. Pole aega süveneda, mõnuleda, lihtsalt olla.

Vanu võid vaadeldes leiab neilt erinevaid mustreid, õigemini kirju. Kirju kaugest minevikust. Keegi on kunagi need niimoodi kirjutanud.

Kirjal on alati tähendus, mõte. Kirja tähtsust sai suurendada värviga. Kui on ikka punasega kirjutatud, siis on tugev ja tähtis sõnum sees. Kahjuks on praeguseks vanade kirjade tähendused meelest läinud, jäanud on ainult muster – ilus seogi. Üksikute kirjade nimed on veel teada: *preesi-, pandla-, reha-, lauajalakiri*.

Kirjaga vöö kaitses ja hoidis kurja eest, sellega raviti roosi ja ussihammustust. Abi sai isegi punastest vöönarmastest. Ravivat vööd ei pestud, et ravivõime ei kaoks.

Vaadake meie ilusaid vöösid, uurige nende aegumatuid kirju – hoidke, mis meil on!

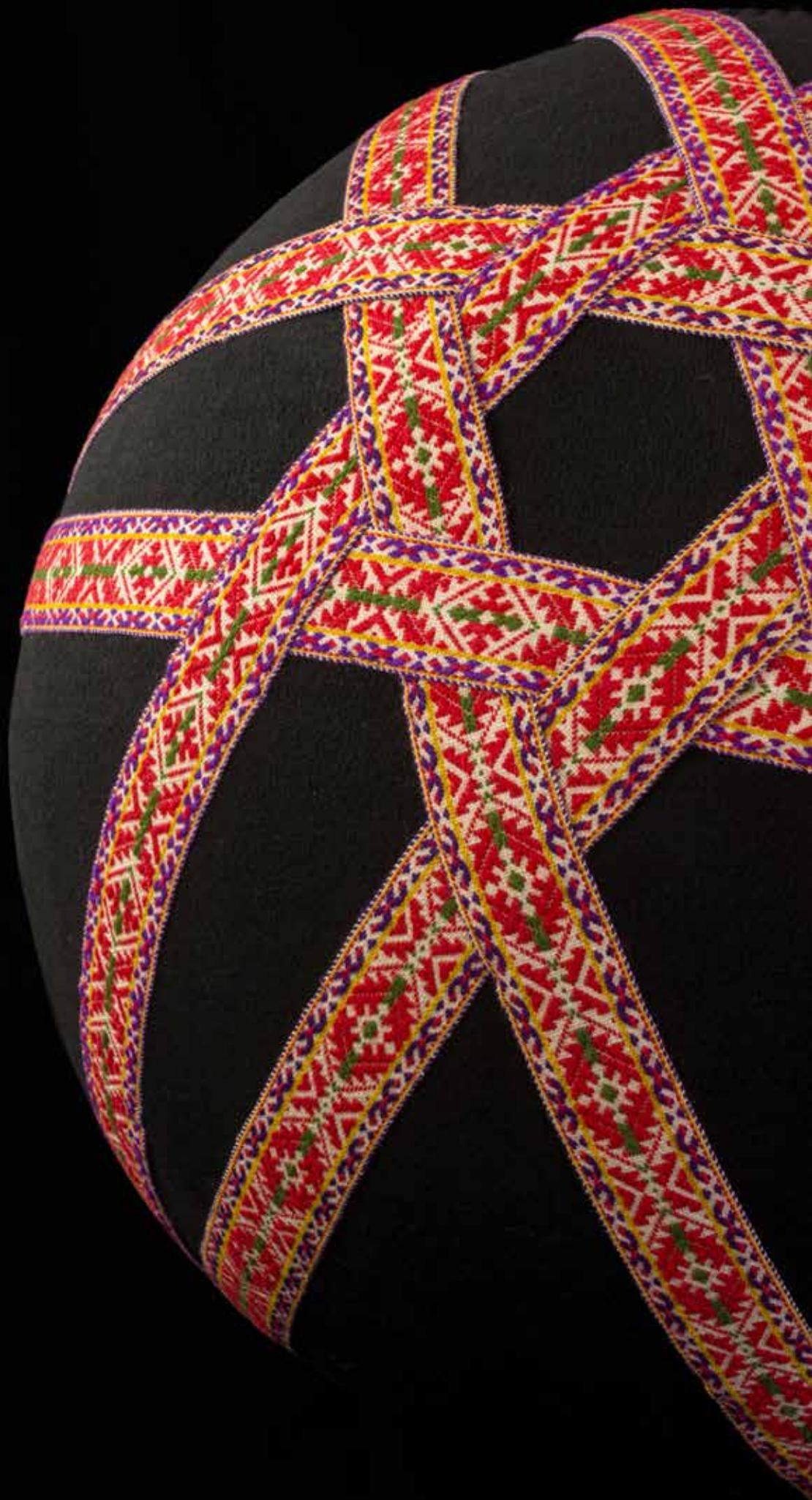
People nowadays are always in a hurry: quick-quick, it expires – goes out of fashion or is forgotten. There is now time to go into detail, to relax, to be.

Looking at old woven belts one finds different patterns, or so to say symbolic messages. Messages from distant past. Someone has woven them into the belt.

The symbols in patterns always have a meaning and their importance could be emphasized with colour. If the symbols are woven in red, they are stronger and carry an important message. Unfortunately, the meaning of old symbols have been forgotten by now. Only the patterns remain – at least they are pretty to look at. The names of a few patterns are still known: *preesikiri* (eight pointed star pattern), *pandlakiri* (buckle pattern), *rehakiri* (rake pattern), *lauajalakiri* (table leg pattern).

A patterned belt protected its wearer against evil, it was used to treat infections and snake bites. Even the red fringe of the belt helped. The healing belt was never washed in order to keep it from losing its powers.

Look at our beautiful belts, explore their timeless patterns – cherish what we have!

piia.rand37@gmail.com

FB Piia Rand

MARGUS REBANE

Pool sajandit tagasi sündisin elama Maailma lõppu. Minu sünnikodu on metsaservas lõppeva kruusatee ääres, milles edasi laiuvad vaid metsad, sood ja rabad. Need olid toona küll n-ö kõigi omanduses, kuid pea saja-aastane tammede-pärnade allee ja vanavanemate eestiaegse talu võimsad hooned olid märgid möödunud aegadest.

Vanaisa tegi puutööd – voolis puulusikaid, küünlajalgu ja punus toomingakorve. Olin 13–14-aastane. Vanaaisal oli juba raske liikuda, ta ei saanud enam ise metsast korvimaterjali tuua. Selleks ajaks olin esimesed punumise õppetunnid juba kätte saanud ja tahtsin lisa. Ma võin ju ise minna metsast toomingaid tooma! Vanaisa nõustus. Võtsin vanaisa teravaks ihutud kirve ja läksin. Siis sain aru, et ega ma ei teagi täpselt, mida olin lubanud ... „Milliseid toominga oksi peaksin korvide punumiseks tooma?“ Vanaisa vastas: „Toomingad peavad olema võimalikult pikad (vähemalt 2-3 meetrit või pikemadki), võimalikult sirge tüvega, nii umbes pöidlajämedused, ilma hargnevate külgoksadeta, ilma tüvekahjustusteta ja kogu pikkuses ütlase jämedusega ...“ Ma ei mäleta, mitu tundi esimene toominguotsimine kestis. Kuid kõigil neil toomingatel, mille ma vanaisa juurde kandsin, oli paar või rohkem puudust. Vanaisa vaatas toomingate seljatäit sauna taga. Ta ei laitnud ega kiitnud.

Nüüd tean, et loodusel ei kasvagi sellist toomingat, nagu ta oli kirjeldanud. Ta ise teadis seda samuti väga hästi. Selline ideaalipüstitus on aga teinud minust korvipunuja. Pärandkorvipunuja ehk isegi ... Aga iga kord, kui lähen metsast vitsu tooma, on mul vanaisa õpetussõnad kaasas.

Sügav tänukummardus sulle, vanaisa Johannes Eamets (Tölp) Lehniidu talust!

Half a century ago I was born in the end of the World. My birth home is at the end of a gravel road on the edge of a forest, from there on, there are only forests swamps and marshes. During that (Soviet) era, all of this was so to say communal property. Nevertheless, the nearly hundred year old oak and lime tree allée and my great-grandparents' mighty farm buildings, constructed during the first Estonian republic, were signs of past times.

My grandfather did woodwork – he made wooden spoons, candle-holders and wove baskets out of bird cherry tree. When I was about 13-14 years old, my grandfather had trouble moving and was not able to gather weaving material from the forest. By that time, I had had my first lessons in basket weaving and wanted to learn more. I can

go and gather materials in the forest! Grandfather agreed. I took my grandfather's axe and went. Then I figured that I had no idea what I had promised... "What kind of bird cherry branches should I bring?" Grandfather answered: "Bird cherries have to be as tall as possible (at least 2-3 meters or even taller), as straight as possible, about the thickness of my thumb, without branches on their sides, without damages to the trunk and the same thickness all the length..."

I cannot remember how many hours my first search for bird cherries lasted. All the ones I brought to my grandfather had some sort of a flaw. Grandfather looked at the growing pile of bird cherries behind the sauna. He did not tell me off, nor did he praise me.

Now I know that no such bird cherries grow in nature. My grandfather knew it very well. Establishing these ideals has made me a basket weaver. Maybe even a heritage basket weaver... Every time I go to the forest to gather material I remember my grandfather's words.

Thank you, grandfather Johannes Eamets (Tölp) from Lehmniidu farm!

LEMBE MARIA SIHVRE

Lopsakad kimbud, väänlevad oksad, sekka linde ja südamekesi, siia-sinna pillatud monogrammid enamasti punasel põhjal – selline on Läänemaa lilltikand. Madal-, mähk- ja varspistes tiki soidutekke, vooditekke, hobuse-tekke ja muidugi kuulsaid lilleli seelikuid. Tiki tellimise peale. Tellijaid leidus üle kogu Läänemaa, Pärnust ja koguni Muhust. Lilleliste tekkide mood jõudiski Muhu saarele Lihula kaudu. Tikitut tekk oli uhkuseasi, see võeti välja pidupäeval. Nii kallis ese ei olnud teps mitte igapäevaseks pruukimiseks.

Kõige rohkem on Läänemaa lilltikandit möjutanud 19. sajandil Lihulas elanud meister Marie Mustkivi. Andekas naine oli ääretu fantaasialennuga kunstnik. Tema tikitut lilled ei sarnane looduslike leiduvatega.

Minu näitusetöö on erepunane – ikka traditsioonikohaselt, mida eredam, seda ilusam! Läänemaal suurmoeks olnud kirjud neolõngad elavad edasi ka selles töös. Tikand on kummardus Mairele, aga ka kõigile teistele meistritele, kelle looming on mulle eeskujuks.

Lush bouquets, crawling vines, some birds and hearts, monograms here and there, mainly on a red background – that is the essence of floral embroidery of Läänemaa. Flat, satin and stem stitches were used to embroider lap robes, bed and horse coverings and of course the famous floral skirts. The embroidery was made on order. The clients came from across Läänemaa, from Pärnu to Muhu. Making floral blankets spread to the Muhu island through Lihula. An embroidered blanket was highly valued and used only on festive occasions. A piece this valuable was not for everyday use.

Marie Mustkivi, a master embroiderer who lived in Lihula in the 19th century, is the one who influenced Läänemaa's floral embroidery the most. The imagination of this gifted woman was infinite. Her embroidered flowers look nothing like the ones we find in nature.

My work is bright red – according to tradition: the brighter, the prettier! Läänemaa's fashion craze – neon yarns – is carried on in this work. My embroidery pays homage to Maire, as well as to all the other masters whose work is an inspiration to me.

lembe@folkart.ee
FB Lelukoda-Lembe Maria Sihvre

KRISTINA RAJANDO

Ilmakaare lammas

Nahk kui väärustuslik loodusmaterjal on läbi ajaloo olnud tähelepanuväärne osa meie materiaalsest kultuurist. Naha töötlemise viisid lähtusid asupaigast ja vanematelt õpitud oskustest. Vajalikud ained koguti metsast (taimedega parkimine) või pöllult (hapendatud teraviljajahuga töötmine), tööriistad kohandati sobivaks.

Igaks asi tuli teha õigel ajal. Pehme naha saamiseks valiti noorkuu ehk pehme aeg, täiekuu ehk kõva aeg soodustas naha tugevust. Pehme naha saamiseks pidi tuul puhuma lõuna- või läänekaarest, sobisid ka kagu- ja loodetuuled; vastupidavus tuli koos põhjatuulega. Ja kirdest ei saanud midagi head oodata ...

Ka eesti keel on talletanud naha tähinduse muistses elus:
Veab seanahka (looderdab)

Ei taha nahka turule viia (ei taha riskida, end ohtu seada)

Sellest ei saa head nahka (ei saa asja)

Läks nahka (ei õnnestunud)

Ei tahaks tema nahas olla (tema olukorras)

Poeb või nahast välja (on ülipüüdlik)

Naha ja karvadega (köige täiega)

On alles nahk (inimese kohta)

Võta oma nahk ja naelad (kogu kupatus)

Mul omalgi magu mõtteid täis (on nõtu, segaduses)

Traditsioonilise nahatöötlemise taasavastamise teekond on olnud pönev, teejuhiks üleskirjutused muuseumidest ja raamatutest. Teiste hulgas üks vana mees muinasjutust, kes elas maailma algusest saadik ja köneles nõnda: „Ma laulan loomadele. Ma laulan köikidele loomadele, et nad elusaks saaksid, et nad ellu ärkaksid neist loomade tükkidest, mis inimesed ära viskavad. See on minu töö igal öösel. Mulle ei meeldi, kui inimesed loomi räiskavad. Inimesed peavad kõik ära kasutama. Nad ei tohi lasta ühelainsal karvakeselgi kaotsi minna.“

Imetluse ja austusega mõtlen nahka töödeldes esivanemate leidlikkusele. Nahaparkimise pikas ja keerukas protsessis on piisavalt aega tutvuda materjaliga selle igal millimeetril. Nähtavaks saab nii mõndagi. Näiteks kindakirjade rahvapärase nimetus esineb „maokiri“. Kõrvuti ussmao siksakilise maokirjaga esineb ka magu-maokiri, mille kärjeline mustripind jälgendab looma eesmao vörkmiku sisepinda (kirjakott).

Kasutatud materjalid on kõik lambast: nahk, sooled, magu, jäärakotid. Töötlemiseks on kasutatud angervaksa, rukki- ja nisujahu, muna, soola, rapsiöli, sipelghapet, maarjajääd ja rohelist seepi.

Every quarter sheep

As a valuable natural resource, leather has formed a significant part of our material culture. The ways of processing leather depended on the locations and skills learned from elders. Materials needed for processing the leather were mainly gathered from forests (for vegetable tanning) or from fields (for processing with fermented flour), tools were modified for specialised leather work.

Everything had to be done at the right time. To achieve soft leather the processing had to be done during new moon or soft time, for hard leather full moon or hard time. For soft leather the wind had to be blowing from South or West, SE or NW wind was also suitable; durability came with the winds from the North, but NE winds meant trouble ...

Discovering the traditional methods of processing leather has been an interesting journey guided by instructions found in museums and books. Among these guides is an old man from a fairytale. The man had been alive from the beginning of the world and said: "I sing to the animals. I sing to all the animals so they could become alive. So they could be reborn from the pieces of animals that the humans throw away. This is my job every night. I do not like that humans waste animals. The humans have to use everything. They cannot waste not one hair."

While processing leather, I am in awe of our ancestors' resourcefulness. Being a time-consuming process, leather tanning offers enough time to get to know every millimeter of the material. A lot becomes visible. For example, there is a mitten pattern called "snakeskin". Alongside the snakeskin pattern, one can see the honeycomb-like stomach-skin pattern that looks like the surface of the proventriculus of an animal (in Estonian the possessive case of both snake (*madu*) and stomach (*magu*) is *mao*, therefore both patterns are called *maokiri*).

All the materials used come from sheep: leather, intestines, stomach, testicles. Rye and wheat flours, meadow-sweet, egg, salt, canola oil, formic acid, alum and green soap were used to process the leather.

ANU PINK

Ne kirjad ma tei kirikkust.

Ema üts ikka, et kui sa kirkku läd, sis pane tähale, kui sehukst kenad kirjad, siiliku ajad vei kinda kirjad vei – sis pane ne meeles ja too koeo.

Nõndaviisi tõi Soonda Matsi Juula uusi kirju koju rohkem kui saja aasta eest. Ja siis saabusid ajad, mil enam ei käidud kirikust kirja toomas, mil kirjutamine kippus üleüldse ära ununema. Järjest vähemaks jäi neid, kes oskasid kirju luua või neid lugeda.

Kalarookirjad ja kadriksed, ülevääät silmad ja nukupiad, rattakirjad ja ristikirjad, kärbsekirjad ja kitsesilmakirjad, leväotsakse ja suhkrupääkirjad, põrgutulba ja elgukirjad ... et need kõik saaksid üle aegade kesta, peame neid kirku asemel nüüd muuseumist tooma ning uesti kuduma ja mõistma õppima.

Me ei saa alles hoida ühtegi vana laulu, mida me kunagi ei laula, vaid ainult kuulame. Me ei saa alles hoida oma kirju, kui me neid ainult vaatame ja kunagi ei koo.

Olen oma aja pühendanud vanade kirjade leidmisele ja kudumisnippide uesti leiutamisele, loodan need ajatuks muuta läbi raamatute ja õpetuste.

I got these patterns from the church.

My mother always said that when you go to the church, take notice of the beautiful patterns on skirts or mittens. Remember them and bring them home.

This is how Soonda Mats's wife Juula brought patterns home more than a hundred years ago. And then came times when people stopped going to the church and bringing home new patterns. Times when people almost forgot about patterns altogether. There were less and less of the people who could create or read patterns.

Kalarookirjad (fishbone) and kadriksed (eyelets), ülevääät silmad (travelling stitches) and nukupiad (dolls' heads/clocks), rattakirjad (wheels) and ristikirjad (crosses), kärbsekirjad (flies) and kitsesilmakirjad (goat's eye), leväotsakse (bread heel) and suhkrupääkirjad (sugarloaves), põrgutulba (hell's column) and elgukirjad (Mulgi patterns)... In order to preserve all these patterns, instead of churches we have to bring them home from museums and learn to understand and knit them again.

We cannot preserve a song if we only listen to it and do not sing it. We cannot preserve a pattern if we only look at it and do not knit it.

I have dedicated my time to discovering old patterns and to reinventing the ways to knit them. I hope to make them timeless through books and tutorials.

anu@saara.ee
www.saara.ee
koekiri.blogspot.com

AIRI GAILIT

Linnalapsena veetsin koos tädilastega kõik suvised koolivahemajad Viljandimaal mööda metsi ja heinamaid tuuselades. Hea „seenenina“ on mul juba sellest ajast.

Esimest korda värvisin lõngu seentega sajandivahetuse paiku Kõrgema Kunstikooli Pallas tekstiilitudengina. Uudishimu värviseente vastu on mind ikka ja jälle metsa avastusretkele viinud ning inspireerinud looma seenevärvilisi tekstiile.

Allikmaterjalide põhjal on teada, et vähesel määral on seeni värvmaterialina kasutatud ka varasematel aegadel. Laiendasemalt levis seentega värvimine alles möödunud sajandi 1970. aastatel, mil Rootsis ja Ameerikas alustasid oma eksperimentidega Hjördis Lundmark ja Miriam Rice.

Eesti metsades kasvab rikkalikult värviseente liike. Seenega värvimine ei kahjusta seenit, sest värvimiseks korjame seene viljakehi niidistikku rikkumata. Kui metsad püsivad, on ka seeni, millega vikerkaarevärvilisi lõngu värvida!

I was a city child but I spent all my summer holidays roaming around the forests and pastures of Viljandimaa with my cousins. I have had a "nose" for picking mushrooms since then.

The first time I used mushrooms for dying yarn was around the turn of the century at the Department of Textiles of Pallas University of Applied Sciences. Being curious about dye mushrooms has lead me to forests time and again and inspired me to create textiles dyed with fungi.

According to sources, fungal dyes were somewhat used in earlier times. Using dye mushrooms spread more widely in the 1970s when Hjördis Lundmark in Sweden and Miriam Rice in the United States of America started their experiments.

Several species of dye mushrooms grow in Estonian forests. Dyeing with mushrooms does not damage the fungus because only the fruiting body is picked without hurting the mycelium. As long as the forests persist, there will be fungi to dye rainbow-coloured yarns!

airi.gailit@gmail.com

AET REHA

Hiiu pits on alates 19. sajandist Hiiumaal laialt levinud heegeldamise viis. Pitse iseloomustab ühe rea kaupa heegeldamine (iga rea lõpus katkestatakse niit) ja silma n-ö tagant võtmine, mis tekitab pitsi paremale reale reljeef-suse. Samuti iseloomustavad neid pitse pikad ketiread mustris, mis muudavad heegelduse õhuliseks. Selliselt on heegeldatud Reigi ja Pühalepa kihelkonna rahvariidete pitsid. Traditsiooniliselt heegeldatakse Hiiu pitsi peenikesest puuvillasest niidist ja kasutatakse väikest (0,5 mm) heegelnõela.

Käsitööga olen tegelenud nii kaua, kui mäletan. Hiumaa rahvariide pitsini jöudsin 2001. aastal, kui Hiumaa muuseumi juurde loodi Pitsi Klubi. Seal uuriti, joonistati üles ja heegeldati läbi erinevaid muuseumis olevaid heegel-pitse. 2011. aastal, pärast „Käsitööga tööle 2“ projektis osalemist, tegin teoks pikaaegse unistuse – avasin väikese käsitööpoe Tallinnas Meistrite Hoovis.

Hiiu lace is a method of crochet that started spreading in Hiumaa in the 19th century. Crocheting by single rows (thread is cut at the end of every row) and picking stitches on the reverse side creating relief on the right side are the main characteristics of this lace. Long chain stitch rows in patterns create an airy surface. This type of lace is used on folk costumes of Reigi and Pühalepa parishes. Traditionally, fine cotton thread and small crochet needle (0,5 mm) is used.

I have been doing different crafts as long as I can remember. I discovered Hiiu lace in 2001 when Museum of Hiumaa created Lace Club. The club was used to research crochet laces from the museum's collection, to make copy drawings of them and to re-crochet the patterns. After participating in the project "Handicraft for A Job II" in 2011, I fulfilled my longtime dream and opened a small handicraft shop in the Master's Courtyard in Tallinn.

aetreha@hotmail.com
FB KäsitöösalongHiiupits

JOONAS KIRI

Ajatus.

Ajatu-olek.

Tehnoloogia on ajatu, sepatöö on tehnoloogia.

Looming on ajatu, sepis on looming.

Mina lihtsalt proovin seda nii hästi, kui suudan mõista,
teha, edasi anda.

Timelessness.

Timeless existence.

Technology is timeless, blacksmithing is a technology.

Creation is timeless, blacksmith's work is a creation.

I just try to understand it, do it and pass it on the best I can.

joonas.kiri@gmail.com

MERLE SUURKASK

Enamik minu telgedel kootud kangaid on valminud koostöös meistriga. Viimasel kümnendil on kangad kudunud Koidu Pajusaar.

Koostöö on õpetanud tundma kalendrit ja kella, õpetanud arvutama ja arvestama, leiutama ja nuputama, mõistlikult ja mõttega nõutud ja ajatuid esemeid looma.

Linane ja villane lõng on erinevad. Et saada kobrutava pinnaga kangast, koon kokku linase ja villase lõnga. Kasutan ära villase materjali omadust soojas pesuvees vanuda, samal ajal kui linane seal ei muutu. Saadud valge kanga toonin värvipotis soovi järgi kas mitmevärviliseks või kindlat värvitooni sujuvalt heledast tumedamaks. Sellisel moel valmivad ainulaadsed, hetkemoest sõltumatud, ajatud esemed.

Most of my woven textiles are made in cooperation with a weaver. During the last decade, Koidu Pajusaar has woven the fabrics.

Cooperation has taught me to read (look at) the calendar and watch the clock, to calculate and plan, to invent and develop, to sensibly and thoughtfully create needed and timeless objects.

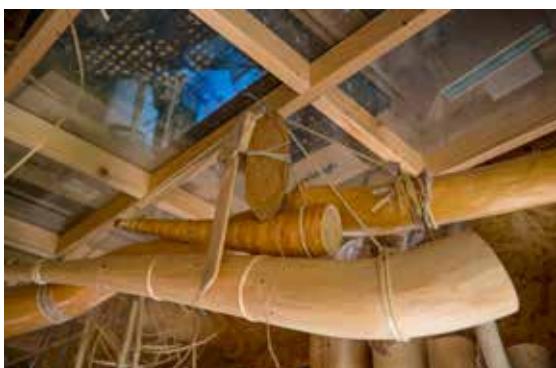
Wool and linen yarns are different. To achieve a frothy surface I weave wool and linen together. I take advantage of wool's tendency to felt and shrink in warm water, while linen does not change. Next, I dye the white textile with several colours or use only one and create an ombré effect. This is the way I create unique, timeless pieces that are not dependant on current fashion.

merle@roosimolder.ee
www.emmaleppermann.ee

MEELIS KIHULANE

„Elu käib mööda ringi.“

„Kõik, mis kunagi on olnud, tuleb tagasi.“

Nii öeldakse.

Võib-olla tuleb tagasi teiste värvide ja varjunditega.

Võib-olla on see ring väga suur.

Ring annab võimaluse vaadata möödunut.

Ma tahan seda. Paljud tahavad.

Mulle see meeldib.

Minu ring on selline.

“Life goes in circles”

“What goes around comes around”

That's what they say.

Perhaps it'll come back around in different colours.

Perhaps the circle is really big.

A circle is a possibility to see the past.

I want that. Many people do.

This is what I like.

This is what my circle is like.

edeveremuit@gmail.com
FB Edev Eremiit

JANE NIKOLAI

Me arvame, et metall on tugev ning villane lõng õrn ja pehme materjal. Aga töö käigus selgub, et kui lõnga pole piisavalt, võib metalltraadist spiraal oma kuju kaotada. Kui lõng pole küllalt tugev, võib metall osutuda pehmeks ... Nii et kumb siis on see tugev?

Tegelikult vahet ju pole, sest just KOOS annavad nad lumava tugevpehme tulemuse.

Pronksspiraalid olid Läänemere ümbruse maades kasutusel nii ehetes kui ka rõivakaunistustena esimese aastatuhande esimesel poolel.

Oma ehetekorras tegemisel pole ma ajas tagasi läinud mitte mõtte ja sooviga teha neid sellistena, nagu nad olid siis, vaid pigem lootusega tuua vana ja hästi äraunustatud oskus, too kustutatud mälu ja ammune lugu läbi aja tänaesse päeva, siia olema ja sobima.

Usually, metal is strong and wool is a soft and fragile material. But if we put them together we'll soon learn that if there's not enough yarn a metal wire twisted into a spiral loses its shape. If the yarn isn't strong enough, the metal is soft ... So which of the two is the strong one?

It doesn't really matter, for it's the combination of the two that gives us a charming, soft-and-strong result.

On the coast of the Baltic Sea, people used bronze spirals both as jewelery and decorative elements on garments. This was in the first half of the first millennium.

In creating jewelry, I have travelled back in time, but not in the sense of making the bronze spirals just as they used to be. Rather, I hope to bring back an old and well forgotten craft, the memory that has been erased. To bring an old story through time and shape it so that it will fit into present day.

jane_nikolai@hotmail.com
FB MinuMuinasaegOnTana

VÄINO NIITVÄGI

Te ei kujuta ette, kui raske on end verbaalselt väljendada inimesel, kes mõtleb kätega. Kõige paremad mõtted tulevad kas magades või sepistamise ajal, aga noil hetkil on neid raske salvestada ja pärastpoole lähevad meekest.

Üks minu lemmiktehnikatest sepatöös on raiumine – metalli lõhestamine meisli abil. Selleks ei ole vaja raeluba, aga seda ei või teha ka iga ajal. Raiumiseks on paras aeg siis, kui raud on punane.

Teatavasti on metallurgia (sh sepistamine) väga suure ökoloogilise jalajäljega tegevusala. Kas minu sepistatud esemed on väär seda söehulka, mille ma ära põletan?

Alati ei ole ma selles kindel ... Millega ma siis ennast õigutan AJATUSES? ... kui isegi sisaliku tee kivil jätab jälje ... Kas ma suudan igasse oma sepiisse talletada midagi, mis mind välja vabandab – midagi ajatut? Kas jäab sellest kõigest alles miski, mida rooste ei söö? Kas olen suutnud sinna sisse sepistada naeratust, mis jäääb?

You cannot imagine how hard it is to express oneself verbally for someone who thinks with hands. The best thoughts come while sleeping or forging metal, but in these moments it is difficult to record them and later they are forgotten.

One of my favourite blacksmithing techniques is slashing metal with a chisel and a hammer. This has to be done at the right moment – when the iron is red.

The ecological footprint of metallurgy, including blacksmithing, is particularly large. Are my works worth the amount of coal I burn to make them?

I am not always sure about it... What is my excuse in TIME-LESS EXISTENCE? ... when even a lizard's track over a stone leaves a trace ... Am I able to record something in all my works to excuse myself – something timeless? Will it leave behind something that the rust cannot destroy? Have I been able to forge a smile that will last into my work?

vainonii@gmail.com

Oota. Peatu. Võta hetk aega, sina, kes sa tormad läbi realsuse anonüümsema teiste tuhandete seas, kus sind ümbritsev keskkond on valminud ühe hetkega, kiiresti, efektiivselt ja odavalt. Sauh-mauh valmis, kips-kops valmis, niks-naks valmis ...

Jäägu see nüüd sinust kaugele. Oled jõudnud **AJATUSSE**. Sind ümbritseb käsitöötehnikate planetaarium, mille iga millimeeter on läbi töötatud. Lõng voolab sõrmede vahel, puit paindub pihkudes – need on mötlevad käed, mis kuuluvad 32 meistriile, kes on tulnud kokku Eesti eri paigust. Oma töös kasutavad nad aastasadade jooksul talletunud teadmisi ja oskusi. Nii on valminud ka selle näituse tööd, mis keerutavad edasi ja jätkavad esivanemate mötteid tuttavates, meiega koos kasvanud materjalides. Päevast päeva, ajast aega, et hoida oma nägu ja identiteeti ning olla valmis kohtuma nendega, kes tulevad pärast meid.

Wait. Stop. Take a moment. You, who you rush through the reality anonymously among thousands of others; the reality where the environment is built in a moment, quickly, effectively and cheaply. Swoosh-woosh ready, bang-bang ready, click-clack ready...

Leave it all behind. You have reached TIMELESSNESS. You are surrounded by the planetarium of handicraft techniques, where each millimeter has been worked over. Yarn flowing through fingers, wood bending in hands – these thinking hands belong to the 32 masters who have gathered from places all over Estonia. In their works they use hundreds of years old knowledge and skills. This is how the works of this exhibition were made. These works continue the trail of our ancestors thoughts, using materials that have grown with us. From day to day, from time to time, preserving our personality and identity, ready to meet the ones who come after us.